

ZUIDDORPE-CLINGE
SOCIAAL-ECONOMISCHE SCHETS
VAN HET RUILVERKAVELINGSGEBIED
IN DE GRENSSTREEK VAN OOSTELIJK
ZEEUWSCH-VLAANDEREN

L₇
101 A

Verslagen
No. 101

September 1964

64/1340

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
LIJST VAN BIJLAGEN	4
WOORD VOORAF	5
INLEIDING	7
HOOFDSTUK I ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN	9
§ 1. Bevolking	9
§ 2. Beroepsbevolking	10
§ 3. Forensisme	12
HOOFDSTUK II ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR	14
§ 1. Hoofd- en nevenberoepen van de gere- gistreerden	14
§ 2. Bedrijfsgroottestructuur	16
§ 3. Wijzigingen in het aantal geregistreerden 1960-1964	19
§ 4. Verkaveling	20
§ 5. Eigendom en pacht	21
§ 6. Bedrijfsgebouwen en nutsvoorzieningen	22
HOOFDSTUK III DE LANDBOUWBEDRIJVEN	24
§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik	24
§ 2. Bouwland- en graslandgebruik	25
§ 3. Tuinbouw	26
§ 4. Veehouderij	27
§ 5. Mechanisatie en arbeid	29
HOOFDSTUK IV ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN	32
§ 1. Leeftijd van de grondgebruikers	32
§ 2. Bedrijfsopvolging	32

LIJST VAN BIJLAGEN

	Blz.
1. Bevolking sinds 1910	35
2. Geboorten- en vestigingsoverschotten	36
3. Enige gegevens per gemeente	37
4. Mannelijke beroepsbevolking	38
5. Mannelijke beroepsbevolking naar bedrijfstak	39
6. Woonforenzen naar woongemeente en bedrijfstak	40
7. Reistijd van de woonforenzen	41
8. Woonforenzen: vervoermiddelen	42
9. Werkforenzen naar werkgemeente en bedrijfstak	43
10. Geregistreerde telplichtigen	44
11. Geregistreerden naar gebied	45
12. Nevenberoepen van de B- en hoofdberoepen van de C-geregistreerden	46
13. Geregistreerden in groep D	47
14. De bedrijven ≥ 1 ha en de cultuurgrond (1910-1959)	48
15. Bedrijven ≥ 1 ha naar grootteklassen	49
16. Wijzigingen in het aantal geregistreerden (1960-1964)	50
17. Geregistreerden in 1960 en 1964	51
18. Verdwenen geregistreerden (1960-1964)	52
19. Nieuw geregistreerden sinds 1960	53
20. Overgedragen bedrijven in de periode 1960-1964	54
21. Omvang van het grondverkeer	55
22. Verkaveling	56
23. Eigendom en pacht	57
24. Gepachte grond	58
25. Cultuurgrond in België	59
26. Bedrijfsgebouwen	60
27. Openbare nutsvoorzieningen	61
28. Bedrijfstypologie van landbouwbedrijven	62
29. Grondgebruik	63
30. Ontwikkeling van het grondgebruik	64
31. De speciale bedrijven	65
32. Bouwlandgebruik	66
33. Grasland	67
34. Tuinbouw	68
35. Tuinbouwgewassen	69
36. Rundveestapel	70
37. Toekomstplannen rundveehouderij	71
38. Melkkoeien	72
39. Melkmachines	73
40. Mestveehouderij	74
41. Veestalling en bedrijfsvoering	75
42. Varkenshouderij	76
43. Leghennen	77
44. Toekomstplannen varkens- en kippenhouderij	78
45. Varkensschuren en kippenhokken	79
46. Trekkracht op de bedrijven	80
47. Arbeidskrachten 1960	81
48. Arbeidskrachten 1964	82
49. Landarbeiders	83
50. Arbeiders op loonbedrijven	84
51. De leeftijd van de bedrijfshoofden	85
52. Bedrijfsopvolging en -beëindiging	86

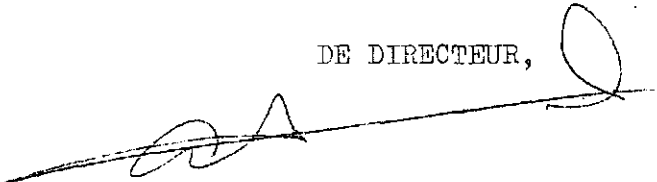
WOORD VOORAF

De Cultuurtechnische Dienst verzocht in januari 1964 het Landbouw-Economisch Instituut een sociaal-economische schets te maken van het ruilverkavelingsgebied "Zuiddorpe-Clinge". Deze schets is een uitwerking van en een toelichting op de bestaande statistische documentatie over het betrokken gebied. Van de in deze schets vermelde gegevens maakt de Cultuurtechnische Dienst gebruik bij de voorbereidingswerkzaamheden voor de ruilverkaveling en de samenstelling van het rapport ex art. 34 van de Ruilverkavelingswet.

Het blok omvat bijna het gehele gebied van de Zeeuwsvlaamse grensgemeenten Overslag, Zuiddorpe, Koewacht, St. Jansteen en Clinge, alsmede een klein deel van de gemeente Hulst. De oppervlakte van het blok bedraagt $\pm$ 5600 ha.

Dit verslag is opgemaakt door de afdeling Streekonderzoek.

DE DIRECTEUR,

's-Gravenhage, september 1964

(Prof.dr. A. Kraal)

INLEIDING

In deze sociaal-economische schets zal een ruilverkaveling in voorbereiding gelegen langs de Belgische grens in het zandgebied van oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen aan de orde worden gesteld. In dit gebied zijn de produktieomstandigheden in de landbouw over het algemeen minder gunstig dan in de provincie Zeeland. Men denke hierbij o.a. aan grondsoort, verkaveling, bedrijfsgrootte en de betrekkelijk geïsoleerde ligging ten opzichte van overig Nederland.

Bij dit blok zijn betrokken de grensgemeenten Zuiddorpe (bijna geheel; het overige deel van deze gemeente ligt in de ruilverkaveling "Canisvliet", die tevens de westgrens van het blok vormt 1), Overslag (geheel), Koewacht (exclusief het gedeelte ten noorden van de voormalige forten St.-Nicolaas en St.-Jacob), St. Jansteen (exclusief het gedeelte ten noorden van Absdale), Clinge (de Clingepolder) benevens een klein gedeelte van de gemeente Hulst (ten zuiden van de z.g. Berriekreek). Op bijgaande kaart 2) is de grens van het ruilverkavelingsblok aangegeven en tevens de onderverdeling daarvan in vier deelgebieden die in overleg met de Cultuurtechnische Dienst is vastgesteld.

- I. Zuiddorpe en Overslag
- II. Koewacht
- III. St. Jansteen en Hulst
- IV. Clinge

Voor de statistische gegevens die het voornaamste bestanddeel van deze schets vormen is voornamelijk gebruik gemaakt van reeds bestaand materiaal. Dit betreft de individuele bedrijfsgegevens (mettelling 1960 en 1964 van het C.B.S.) van alle geregistreerde telplichtigen welke binnen de blokgrens wonen, door plaatselijke deskundigen aangevuld met gegevens omtrent beroepen en bedrijfstypen. Voorts zijn tijdens - en door de uitvoerders van - de mettelling 1964 door middel van een kleine, eenvoudig opgezette enquête aan bovengenoemde personen vragen gesteld over toekomstplannen aangaande bedrijfsvoering en opvolging.

Voor de uitsluitend per gemeente voorhanden zijnde gegevens van algemene aard is geput uit de algemene volkstelling 1960, de woningtelling 1956, de volks- en beroepstelling 1947 en de landbouwtelling 1961.

Over het oostelijke deel van Zeeuwsch-Vlaanderen heeft het Economisch Technologisch Instituut voor Zeeland in 1959 een rapport uitgebracht, getiteld "Streekontwikkeling in het oostelijk deel van Zeeuwsch-Vlaanderen". Van de gegevens in dit rapport is waar nodig gebruik gemaakt evenals van de brochure "Streekverbetering Koewacht e.o." in 1960 uitgegeven door de streekverbeteringscommissie bij gelegenheid van de aanvang van de streekverbetering in het huidige ruilverkavelingsgebied.

- 1) Zie L.E.I.-Nota No. 161 "Canisvliet, sociaal-economische schets van de ruilverkaveling in oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen" (1962).
- 2) Opgenomen met toestemming van de Topografische Dienst. Reproductie van het kaartfragment is verboden.

Recente cijfers over de resultaten van deze streekverbetering zijn helaas nog niet aanwezig. Tenslotte is een nota opgesteld door het Provinciaal Opbouworgaan Zeeland, verschenen in 1964, getiteld "De bevolkingsontwikkeling in het streekverbeteringsgebied Koewacht" in de beschouwing betrokken.

HOOFDSTUK I

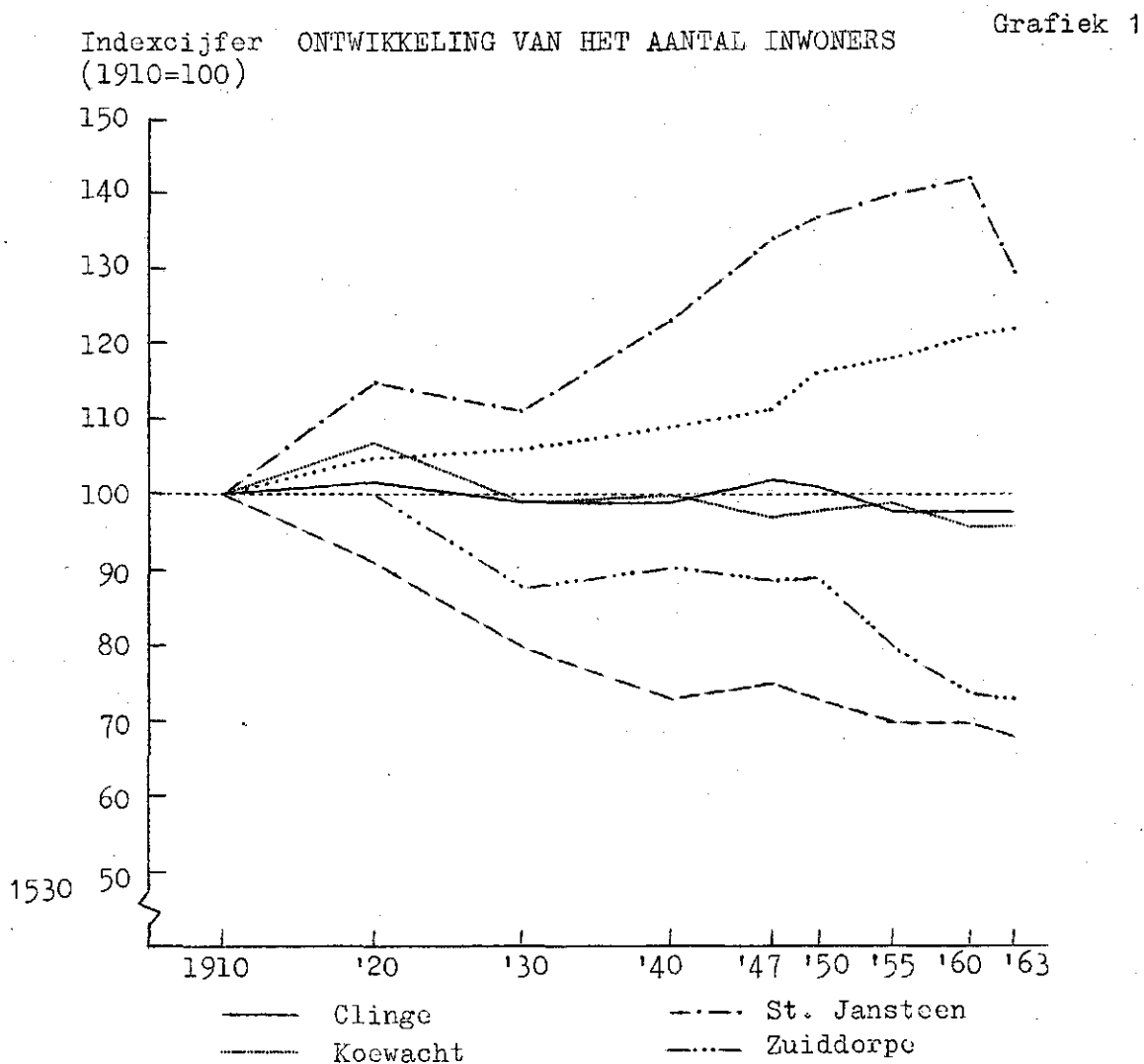
ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN

Het ruilverkavelingsgebied bestaat uit plattelandsgemeenten waar de belangrijkste bronnen van bestaan worden gevormd door landbouw en industrie (voornamelijk textiel) en waarvoor de nabijheid van de sterk geïndustrialiseerde kanaalzone een overvloed aan werkgelegenheid heeft te bieden.

Omdat het statistisch zeer moeilijk is in dit hoofdstuk alleen het blok op zich te bezien zullen de vijf gemeenten die vrijwel geheel in het gebied liggen tezamen worden beschouwd. Hierdoor wordt tevens een vergelijking in de tijd mogelijk en vergemakkelijkt.

§ 1. B e v o l k i n g (bijlagen 1 t/m 3)

In de vijf gemeenten Zuiddorpe, Overslag, Koewacht, St. Jansteen en Clinge is het totaal aantal inwoners met 10848 in 1910 en 11120 in 1963 slechts zeer weinig veranderd. Dit terwijl in genoemd tijdvak de bevolking van de provincie Zeeland met 22% toenam hetgeen in vergelijking met het Rijk, (waarvan het aantal inwoners verdubbelde) eveneens slechts een matig groeitempo is.

Tussen de gemeenten onderling bestaan echter aanzienlijke verschillen en wel in die zin dat naarmate zij kleiner zijn het aantal inwoners het meest is afgenomen. Alleen St. Jansteen is gegroeid, de totale bevolking in deze gemeente is met ruim 40% toegenomen (buiten beschouwing gelaten de grenscorrectie waardoor in 1961 403 personen bij de gemeente Hulst zijn gevoegd). De bevolking heeft zich kennelijk meer in de grotere kernen geconcentreerd want behalve de dorpskern van St. Jansteen vertoonden ook die van Koewacht en Clinge een groeiend inwonertal in de periode 1947-1960.

Tabel 1

BEVOLKING IN DORPSKERNEN

	Aantal inwoners in de dorpskern		Index (1947=100)
	1947	1960	
Zuiddorpe	640	571	89
Overslag	181	152	84
Koewacht	727	898	124
St. Jansteen	1488	1946	131
Clinge	1906	1986	104

De ontwikkeling van het aantal inwoners in een gebied wordt bepaald door het geboortenoverschot (geboorten minus sterften) enerzijds en het vestigingsoverschot (vestigingen minus vertrek) anderzijds. Aangezien het inwonertal in de vijf gemeenten zeer weinig vooruitgang vertoont en het geboortenoverschot steeds positief was is het duidelijk dat het vertrekoverschot overheerste. Alleen in de perioden van de wereldoorlogen en in de crisisjaren (1910-1920 en 1930-1945) was het geboortenoverschot groter. In de enige groeiende gemeente (St. Jansteen) was ook vrijwel steeds een vertrekoverschot wat echter doorgaans wel door het geboortenoverschot werd overtroffen.

Van de bevolking van genoemde gemeenten, welke bijna geheel rooms-katholiek is, is 60% autochtoon, de overige inwoners zijn voor het overgrote deel (87% van de totale bevolking) in Zeeland geboren.

§ 2. B e r o e p s b e v o l k i n g (bijlagen 3 t/m 5)

In de periode 1947-1960 is de totale bevolking in de onderzoeksgemeenten nauwelijks veranderd (daling van 1%). De mannelijke beroepsbevolking echter verminderde merkbaar en vertoonde in dit tijdvak een afneming van 9%; deze was het kleinst in de grootste gemeente (St. Jansteen) en het grootst in Overslag.

Uit de leeftijdsopbouw blijkt duidelijk dat zowel de totale bevolking als de mannelijke beroepsbevolking is verouderd. Door migratie van vele jongeren is het aandeel van de oudere mannelijke beroepsbevolking (vooral van 50-64 jaar) relatief beduidend toegenomen.

Tabel 2

LEEFTIJDOPBOUW 1)

		Totaal- aantal	Perc. in de leeftijdsklasse v. _____ jaar						Perc. ≥ 40 jaar
			< 20	20-24	25-39	40-49	50-64	≥ 65	
hele bevolking	1947	11696	35	8	23	12	13	9	34
	1960	11572	34	6	19	13	17	11	41
mannelijke be- roepsbevolking	1947	4014	11	12	34	18	18	7	43
	1960	3643	10	10	30	21	26	3	50

Vijf gemeenten (Zuiddorpe, Overslag, Koewacht, St. Jansteen, Clinge)
Bron: C.B.S.-volks- en beroepstellingen.

Ook in de beroepenstructuur hebben verschuivingen plaatsgehad. Het aantal agrariërs verminderde van ruim een derde (35%) tot een kwart van de mannelijke beroepsbevolking, terwijl het aandeel van de werkenden in industrie en handel en verkeer toenam.

Tabel 3

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING 1)

Jaar	Aantal	Percentage werkzaam in			
		landbouw	nijverheid	handel en verkeer	overigen
1947	4014	35	44	11	10
1960	3643	25	50	16	9

1) Vijf gemeenten.

De grote veranderingen die in de cijfers voor de landbouw te constateren zijn, zijn veroorzaakt door de meewerkende zoons en de landarbeiders wier aantallen resp. gehalveerd en zelfs nog sterker vermindert zijn.

Tabel 4

MANNELIJKE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING 1)

	Aantal personen in 2)		Index (1947=100)
	1947	1960	
Zelfstandigen	549	528	96
Meewerkende zoons	270	135	50
Arbeiders	561	256	46

1) Vijf gemeenten.

2) Exclusief tijdelijk niet werkend.

Bron: C.B.S.-volks- en beroepstellingen.

Op de kleine bedrijven op de zandgronden werkten vroeger meestal te veel zoons thuis met de hoop, doch vaak zonder kans, later zelfstandig te kunnen worden. Hierdoor werden velen gedwongen op latere leeftijd ander werk te zoeken waardoor zij dikwijls als ongeschoold arbeider op de arbeidsmarkt kwamen. Door veranderingen zowel van beroepskeuze alsook van mentaliteit komt dit thans ook bij boerenzoons veel minder voor. Op de hieruit voortvloeiende vraag hoe het dan met de bedrijfsopvolging gesteld is zal in hoofdstuk IV nader worden ingegaan.

Aangetrokken door de expansie van de werkgelegenheid buiten de landbouw, waarvoor hier met name de industrieën in de kanaalzone in Zeeuwsch-Vlaanderen en in België genoemd moeten worden, verlaten vele arbeiders de landbouw. Als gevolg hiervan gaan de boeren mechaniseren en rationaliseren of trachten door loonwerkers of onderlinge samenwerking deze arbeidsplaatsen op te vullen. De behoefte aan of werkgelegenheid voor landarbeiders zal hierdoor waarschijnlijk nog verder afnemen.

§ 3. Forensisme (bijlagen 4, 6 t/m 9)

Ondanks een vermindering van de totale beroepsbevolking is het aantal niet-agrarische werkers vermeerderd als gevolg van de afvloeiing uit de landbouw.

	1947	1960
Mannelijke beroepsbevolking	4014	3643
Waarvan: agrariërs	1419	926
niet-agrariërs	2595	2717

Dit wil nog niet zeggen, dat de industriële werkgelegenheid in de vijf gemeenten zelf is uitgebreid, immers het aantal forenzen (pendelaars) is in de onderhavige periode meer dan verdubbeld. Hoewel ook het inkomende pendelen is toegenomen blijft deze toch sterk bij het uitgaande ten achter.

Tabel 5

FORENSISME 1)

		1947	1960
Uitgaande pendelaars (mannen) (woonforenzen)	dagelijks	426	939
	niet dagelijks	114	326
	totaal	540	1265
Inkomende pendelaars (mannen) (werkforenzen)	dagelijks	223	399
	niet dagelijks	9	-
	totaal	232	399

1) Vijf gemeenten.

Duidelijk blijkt dat ook de niet-agrarische werkgelegenheid in het gebied is afgenomen. Waarschijnlijk is dit een gevolg van het verdwijnen van kleine ambachtsbedrijven. Dit betreft dan voornamelijk de textielnijverheid waar in 1947 347 zelfstandigen (waarvan 149 kleine zelfstandigen) geteld werden tegenover 147 in 1960. Men kan aannemen dat dit vooral vlassers zijn die vanwege de ongunstige conjunctuur als zelfstandigen zijn verdwenen.

Een deel van de pendelaars (14%) werkt in de gemeenten die het blok vormen en kan als "oneigenlijke" pendel worden gezien. Dit zijn voornamelijk industriearbeiders werkzaam in Clinge, St. Jansteen en Koewacht. Hoewel van de overige forenzen 30% in de kanaalzone (Sas van Gent 19% en Terneuzen 11%) werkt zijn Axel (20%) en Hulst (19%) eveneens belangrijke werkgemeenten, terwijl daarnaast ook het pendelen naar België (21%) aanzienlijk was. Al deze cijfers hebben betrekking op de toestand in 1960. Het is zeer wel mogelijk dat vooral het pendelen naar België, dat vrij sterke fluctuaties vertoont thans een geheel ander beeld te zien geeft.

De meeste pendelaars werken in de industrie (58%) en slechts enkelen in de landbouw. Wat betreft de werkgemeenten vertonen de gemeenten van het blok onderling wel verschillen, doch in het algemeen tracht men niet te ver weg werk te vinden. Zo werkt meer dan de helft van de pendelaars uit Zuiddorpe en Koewacht in de kanaalzone, uit St. Jansteen in Hulst en Axel en uit Clinge bijna de helft in België. De reistijd is dan ook voor de meesten (70%) niet meer dan een uur; bijna twee derde gaat per (brom)fiets en ongeveer een derde met de bus naar het werk.

De werkforenzen (inkomende pendel) komen voor een derde deel uit de onderzoekgemeenten, de overigen uit Hulst en aangrenzende agrarische gemeenten. Zij werken voornamelijk in enkele industriële bedrijven in St. Jansteen en Clinge.

Opgemerkt zij nog dat ook bij de landarbeiders meer uitgaande (36) dan inkomende (22) pendelaars zijn.

HOOFDSTUK II

ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR

§ 1. H o o f d - e n n e v e n b e r o e p e n v a n d e g e - r e g i s t r e e r d e n (bijlagen 10 t/m 13)

Ten tijde van de landbouwtelling mei 1964 - die de basis vormt van de in deze schets opgenomen tabellen - woonden er in het ruilverkavelingsgebied Zuiddorpe-Clinge 493 geregistreerden. Onder geregistreerden worden verstaan degenen die tevens ook telplichtig zijn voor de landbouwtelling wat inhoudt dat zij in de land- of tuinbouw geheel of gedeeltelijk hun bestaan vinden en tevens:

- ten minste 1 ha cultuurgrond in gebruik hebben;
- dan wel een tuinbouwbedrijf uitoefenen (ongeacht de grootte);
- dan wel ten minste 1 rund, 1 fokvarken, 3 mestvarkens, 3 schapen of ten minste 51 hoenders of eenden houden.

Uit deze definitie valt al direct af te leiden dat niet alle geregistreerden hun hoofdbron van bestaan in de land- of tuinbouw vinden, maar naast hun agrarische werkzaamheden een ander beroep uitoefenen, dan wel hun agrarisch bedrijf als vrijetijdsbesteding hebben. Zoals gebruikelijk zijn de geregistreerden met behulp van plaatselijk goed bekende personen dan ook onderscheiden in beroepsgroepen. Deze groepen zijn:

- A. zuivere landbouwers of tuinders;
- B. landbouwers of tuinders met een nevenberoep dat minder dan de helft van de arbeidstijd vereist;
- C. niet-agrariërs en landarbeiders met grondgebruik of veehouderij.
In deze groep wordt minder dan de helft van de tijd aan het eigen agrarische bedrijf besteed;
- D. rustende boeren, tuinders of niet-agrariërs die nog enig grondgebruik hebben of vee aanhouden.

Voorts zijn enkele geregistreerden ondergebracht in de rubriek speciale bedrijven, omdat op deze bedrijven de bedrijfsvoering sterk afwijkt van het in dit gebied gangbare patroon.

In tabel 6 wordt een overzicht gegeven van de indeling van de geregistreerden in beroepsgroepen en grootteklassen.

Tabel 6

GEREGISTREERDEN NAAR BEROEPSGROEP

	Aantal geregistreerden					
	to- taal	in de beroepsgroepen				
		land- bouwers A + B	tuinders A + B	C	D	spec.
Zonder cultuurgrond	10	-	-	8	2	-
< 1 ha	32	-	-	21	6	5
1- 5 ha	154	13	12	88	33	8
5-10 ha	121	94	2	23	-	2
10-15 ha	74	65	2	7	-	-
15-20 ha	32	31	-	1	-	-
20-30 ha	41	41	-	-	-	-
≥30 ha	29	28	-	1	-	-
Totaal	493	272	16	149	41	15
Zuiddorpe-Overslag	82	57	3	17	4	1
Koewacht	169	99	7	47	7	9
St. Jansteen-Hulst	174	74	5	68	22	5
Clinge	68	42	1	17	8	-

Van alle 493 geregistreerden heeft 2% geen en 6% minder dan 1 ha cultuurgrond in gebruik en behoort 39% tot de beroepsgroep C + D.

De geregistreerden met 1 ha of meer cultuurgrond zijn voor twee derde agrariërs (landbouwers, tuinders, spec. bedrijven). Voor wat betreft de deelgebieden bestaat deze verhouding alleen in Clinge; de andere wijken hiervan aanmerkelijk af; Zuiddorpe-Overslag heeft 80% agrariërs en St. Jansteen-Hulst heeft bijna de helft (46%) niet-agrariërs.

Tabel 7

GEREGISTREERDEN ≥ 1 HA

	Totaal- aantal	Percentage			
		land- bouwers	tuinders	C + D	spec.
Zuiddorpe-Overslag	75	76	4	20	-
Koewacht	156	64	4	28	4
St. Jansteen-Hulst	154	48	3	46	3
Clinge	66	64	1	35	-
Ruilverkavelings- gebied	451	60	4	34	2

Aangezien bij de B-geregistreerden (12% van de boeren en tuinders) het eigen land- of tuinbouwbedrijf de meeste arbeidstijd vergt en vrijwel ook steeds de hoofdbron van het inkomen vormt, zullen deze in het vervolg tezamen met de zuivere landbouwers en tuinders (A-groep) als één groep worden beschouwd. Het nevenberoep van de B-geregistreerden is meestal nauw verwant aan de landbouw, meer dan de helft van hen zijn vlassers. Dit zijn personen die op zaaiklaar gehuurd land door henzelf geteeld vlas of te velde gekocht vlas verder be- en/of verwerken. De gecombineerde A- en B-groep is voorts verdeeld in een grote groep landbouwers en een kleine groep tuinders, op grond van het teeltplan van het betrokken bedrijf (zie verder hoofdstuk III).

Ook bij de C-geregistreerden is vlasser het voornaamste beroep. Verder zijn hierbij verzorgende beroepen (middenstanders), fabrieksarbeiders en ook een relatief groot aantal veehandelaren. Deze laatste groep komt voort uit een paar min of meer toevallig hier gevestigde grote families. De C-groep is ten opzichte van 1960 in aantal verminderd; er zijn bovendien relatief minder vlassers en landarbeiders en meer fabrieksarbeiders. De meeste D-geregistreerden waren voorheen landbouwer of vlasser.

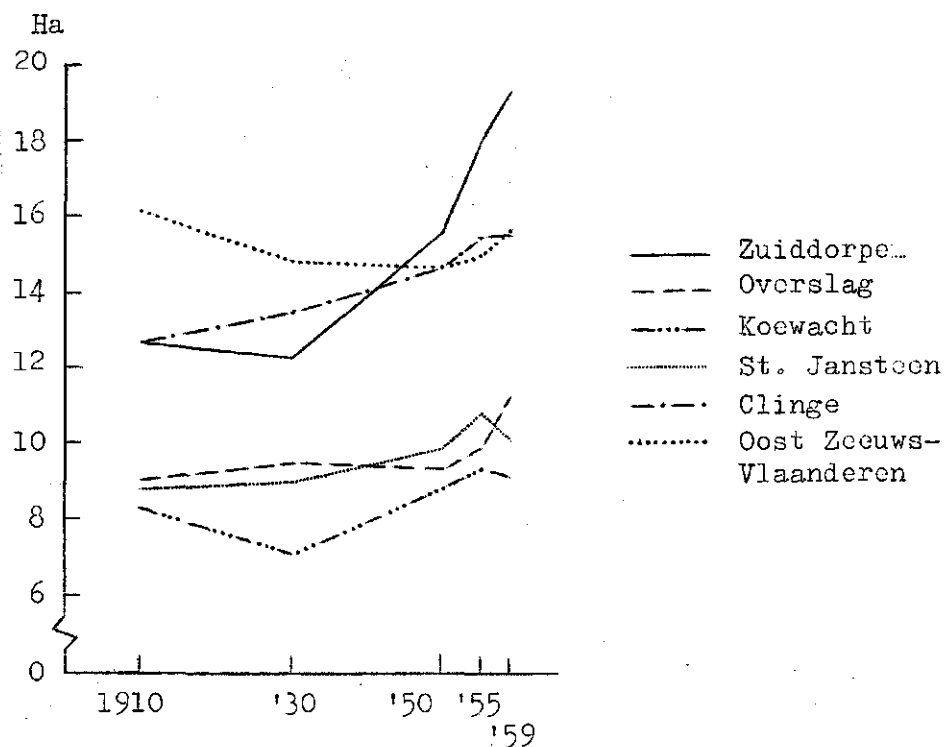
§ 2. Bedrijfs grootte structuur (bijlagen 11, 14, 15)

Aan de hand van bestaande statistische gegevens is voor de vijf gemeenten als geheel een overzicht te geven van de ontwikkeling van het aantal bedrijven en de oppervlakte cultuurgrond. Dezelfde cijfers van het landbouwgebied Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen zijn ter vergelijking opgenomen. Deze gegevens omvatten de periode 1910-1959; wat er nadien (1960-1964) in het ruilverkavelingsgebied als zodanig is veranderd wordt in de volgende paragraaf behandeld.

De gemiddelde bedrijfsgrootte van alle grondgebruikers met 1 ha of meer cultuurgrond is van 1910-1959, in de vijf gemeenten tezamen, met 2 ha toegenomen waar tegenover een, zij het geringe, verkleining in het landbouwgebied staat. Deze grootteveranderingen waren echter niet overal gelijk maar in het middengedeelte van het blok (gemeente Koewacht + 0,8 ha en St. Jansteen + 1,3 ha) veel geringer dan in de overige gedeelten. In Zuiddorpe is de gemiddelde grootte zelfs met 6,6 ha toegenomen. De structuur van de bedrijven in Zuiddorpe wijkt ook in andere opzichten van die in de andere delen van het blok af. De meeste grote bedrijven worden in Zuiddorpe aangetroffen. In Koewacht en St. Jansteen is na 1955 een daling van de gemiddelde bedrijfsgrootte opgetreden.

Grafiek 2

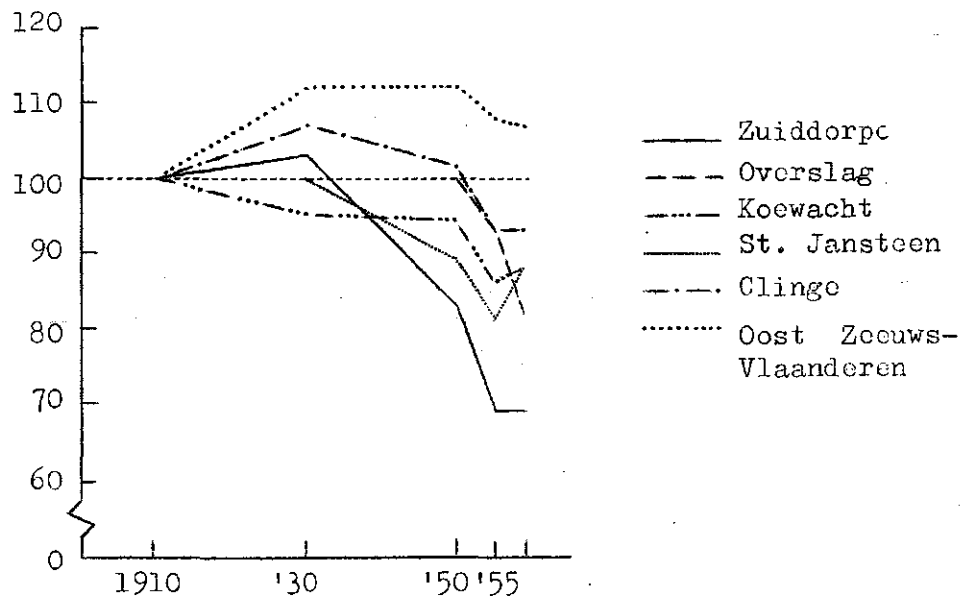
GEMIDDELDDE BEDRIJFSGROOTTE

De vergroting van de bedrijven is in feite alleen het gevolg van de vermindering van hun aantal, want in de oppervlakte cultuurgrond is ten opzichte van 1910 slechts weinig veranderd. Het aantal bedrijven ≥ 1 ha is, vooral na de oorlog, sterk afgenomen en wel het meeste in het westen van het blok (Zuiddorpe en Overslag). De gemeenten Koewacht en St. Jansteen vertonen na 1955 echter weer een kleine toeneming van het aantal bedrijven.

AANTEL BEDRIJVEN ≥ 1 HA
INDEXCIJFERS (1910 = 100)

Grafiek 3

Na de beschouwing over de historische ontwikkeling dient thans de huidige structuur van het blok te worden gezien. In 1964 was bijna twee derdedeel (64%) van de landbouwbedrijven kleiner dan 15 ha en een kwart 20 ha of groter.

Tabel 8

LANDBOUWBEDRIJVEN

	Percentage bedrijven				
	Zuiddorpe- Overslag	Koewacht	St. Jansteen- Hulst	Clinge	ruilver- kavelings- gebied
1- 5 ha	2	7	3	7	5
5-10 ha	29	39	35	31	35
10-15 ha	25	25	18	31	24
15-20 ha	10	8	12	19	11
20-30 ha	9	15	23	10	15
≥30 ha	25	6	9	2	10

In Koewacht en Clinge komen relatief de meeste kleine bedrijven voor (ongeveer 70% kleiner dan 15 ha) in de andere deelgebieden zijn meer grotere bedrijven (een derde ≥ 20 ha). In Zuiddorpe-Overslag is zelfs een kwart van de bedrijven 30 ha of groter.

De gemiddelde grootte van de landbouwbedrijven, welke voor het gehele blok 15,5 ha bedraagt, is dan ook het grootste in Zuiddorpe-Overslag en ligt ook voor St. Jansteen-Hulst boven het gemiddelde. Een kengetal dat de bedrijfsgroottestructuur samenvattend karakteriseert is het aantal bedrijven van 1-10 ha per 1000 ha cultuurgrond. In laatstgenoemde deelgebieden is dit getal dan ook lager dan het al vrij lage cijfer 25 voor het ruilverkavelingsgebied als geheel.

Tabel 9

GEMIDDELTE BEDRIJFSGROOTTE

	Aantal bedr. ≥ 1 ha	Oppervlakte cultuurgrond ≥ 1 ha in ha	Gem. bedrijfs- grootte in ha	Aantal bedr. van 1-10 ha per 1000 ha cultuurgrond
Landbouwers:				
Zuiddorpe-Overslag	57	1147	20,1	16
Koewacht	99	1321	13,3	34
St. Jansteen-Hulst	74	1211	16,4	23
Clinge	42	544	13,0	29
Alle landbouwers	272	4223	15,5	25
Overige grondgebruikers:				
tuinders	16	78	4,9	179
C-bedrijven	120	496	4,1	
D-bedrijven	33	79	2,4	
Spec.-bedrijven	10	36	3,6	

Bron: C.B.S. mei 1964.

De overige grondgebruikers met 1 ha of meer cultuurgrond, die 40% van het totaal aantal omvat, nemen 14% van de grond in beslag. Met name de C-groep is niet onbelangrijk, gezien aantal (27%) en oppervlakte grond (10%).

§ 3. Wijzigingen in het aantal geregistreerden 1960 - 1964 (bijlagen 16 t/m 21)

In aansluiting op de vorige paragraaf zal hier worden geschetst welke veranderingen zich de afgelopen vier jaren (1960-1964) in de beroeps- en bedrijfsgroottestructuur in het ruilverkavelingsgebied hebben voorgedaan. Deze omvatten niet alleen veranderingen in aantal geregistreerden, maar ook verschuivingen tussen de beroepsgroepen, de overdrachten, ontbindingen en stichtingen van bedrijven in die periode.

Tabel 10

GEREGISTREERDEN 1960-1964

	Aantal geregistreerden		Index 1964 (1960=100)
	1960	1964	
Landbouwers (A + B)	302	272	90
Tuinders (A + B)	11	16	145
C-groep	188	149	79
D-groep	44	41	93
Spec.-groep	17	15	88
Alle geregistreerden	562	493	88

Het aantal geregistreerden is belangrijk verminderd en wel voor het totaal met 12% (3% per jaar) en voor de landbouwers met 10% (2½% per jaar); deze cijfers zijn beduidend hoger dan bij soortgelijke berekeningen in andere gebieden is aangetroffen. De tuinders, hoewel in aantal toegenomen, vormen nog niet meer dan een zeer kleine groep. Behalve de niet-agrariërs (groep C) die relatief het meeste verminderden is in groep D slechts weinig veranderd. Bedoelde aantalsverminderingen betreffen voornamelijk kleine bedrijven. Het aantal landbouwbedrijven < 10 ha is in deze vier jaar met 22% verminderd, ook zijn een paar van de grootste bedrijven niet meer aanwezig. Het aantal landbouwbedrijven nam het meeste af in Koewacht en St. Jansteen-Hulst, dit zijn juist die gebieden waar volgens de cijfers in § 2 het aantal bedrijven van 1955-1959 iets was toegenomen.

De belangrijkste oorzaken van de verandering (i.c. vermindering) van het aantal geregistreerden zijn: overgaan naar een andere beroepsgroep, waardoor het aantal landbouwers afnam en opheffing van het bedrijf, waardoor met name de groep van C-geregistreerden verminderde. Bij de landbouwers bijvoorbeeld zijn zes bedrijven opgeheven en twee nieuw ontstaan; 31 verlieten de beroepsgroep en werden tuinder (3), gingen rusten (14) of zijn van beroep veranderd (13), terwijl er 5 bij de beroepsgroep van de landbouwers zijn toegetreden (4 uit de C- en één uit de speciale groep). Duidelijk wordt hierdoor geïllustreerd dat

het aantal boeren wel vermindert, doch dat dit niet ineens maar "trapsgewijs" gaat en wel via beroepsverandering (groep C) en gaan rusten (groep D) waarbij dan (voorlopig) nog een groter of kleiner deel van het bedrijf wordt aangehouden. Het grote aantal personen dat werkelijk uit de registratie verdwenen is (95 in 4 jaar) bestond dan ook voor bijna twee derdedeel uit C- en voor ruim een kwart uit D-geregistreerden. Ook de nieuw geregistreerden zijn merendeels personen met een niet-agrarisch hoofdberoep.

De verdwenen geregistreerden woonden overwegend in St. Jansteen en Koewacht, het waren meest kleine grondgebruikers (< 5 ha) en de door hen vrijgemaakte grond is voor een groot deel (62%) gebruikt voor vergroting van bestaande bedrijven. Daarnaast wordt thans ook nog ruim 50 ha van de "verdwenen" grond als z.g. "legland" (land waarop vlas gedroogd wordt) door vlassers gebruikt. Als belangrijkste oorzaak van de opheffing van het bedrijf is dan ook het gebruiken van de grond als legland genoemd. Verder waren ouderdom en overlijden voornamelijk de redenen. Door afsplitsing van bestaande bedrijven, door het in gebruik nemen van los land of wegens de uitoefening van een of andere vorm van veehouderij werden 26 nieuwe geregistreerden opgenomen. Deze mutaties hadden eveneens overwegend in Koewacht en St. Jansteen plaats.

Wijziging in de bedrijfsleiding, d.w.z. overdracht van bedrijven had voornamelijk op landbouwbedrijven plaats en wel meest op die van 10 ha en groter. In de periode 1960-1964 zijn 35 landbouwbedrijven van bedrijfshoofd verwisseld (d.i. bijna 9 per jaar) waaruit te becijferen is dat 3,2% van de boerenbedrijven jaarlijks een andere gebruiker krijgt. Dit betekent dat men bij de huidige verhoudingen gemiddeld 31 jaar zelfstandig boer is. De belangrijkste redenen van abdicatie zijn wel ouderdom en overlijden van het vorige bedrijfshoofd. In de meeste gevallen wordt het bedrijf door een zoon of schoonzoon voortgezet.

Niet alleen door ontbinding, stichting of overdracht van bedrijven verwisselt er cultuurgrond van gebruiker, doch meer nog door het normale grondverkeer. De hierover beschikbare gegevens, die slechts één jaar bestaan (mei 1963 - mei 1964), wijzen er wel op dat juist het normale grondverkeer op den duur veel tot de zozeer gewenste bedrijfsvergroting kan bijdragen. In dit korte tijdsbestek is ruim 8% van de cultuurgrond van gebruiker gewisseld. Dit had een vergroting van grotere landbouwbedrijven ($\geq$ 15 ha) en van die in de C-groep tot gevolg en voorts een vermindering van het grondgebruik van de D-groep en van de kleine boerenbedrijven (< 10 ha). Op de oorzaken van deze wijzigingen kan, vanwege de onvolledigheid van deze gegevens helaas niet nader worden ingegaan.

§ 4. V e r k a v e l i n g (bijlage 22)

Een globale indruk van de verkavelingstoestand verschaffen de cijfers welke aan de landbouwtelling mei 1959 ontleend zijn. Deze zijn alleen voorhanden van (praktisch alle) landbouwbedrijven in het ruilver-

kavelingsgebied. Deze bedrijven hebben gemiddeld 5,2 kavels ¹⁾ welke dooreengenenomen 2,8 ha groot zijn. In de aangrenzende ruilverkaveling "Canisvliet" werd op landbouwbedrijven ongeveer een zelfde aantal kavels (5,6) aangetroffen, de gemiddelde kaveloppervlakte (4,7 ha) was daar echter veel groter. De bedrijven in dit ruilverkavelingsblok zijn trouwens gemiddeld ook groter, de bedrijfsstructuur wijkt er af van die in het gebied "Zuiddorpe-Clinge".

In de grootteklassen neemt zowel het gemiddelde aantal kavels als de kavelgrootte toe naarmate de bedrijven groter zijn. Een derde van de bedrijven hebben zes of meer kavels en slechts 2% (7 bedrijven < 10 ha) had alle grond bij elkaar liggen.

Zuiddorpe-Overslag valt op met gemiddeld één kavel meer en een aanmerkelijk grotere kaveloppervlakte (in dit gebied zijn de bedrijven gemiddeld ook het grootst). Een becordeling van de verkavelingstoestand naar bedrijfstype (meer of minder bouwland) brengt aan het licht dat bedrijven met meer grasland ($\geq 40\%$) gemiddeld minder kavels hebben terwijl op bedrijven met het meeste bouwland ($\geq 80\%$) de kavels dooreengenenomen veel groter zijn. Behalve dat aantal en grootte van de kavels minder gunstig zijn, zijn vele ook erg verspreid en veraf gelegen, terwijl voorts de ontsluiting en ontwatering nog veel te wensen overlaten. Over de laatstbedoelde cultuurtechnische "produktieomstandigheden" kan in het kader van deze sociaal-economische schets niet verder worden uitgeweid.

§ 5. Eigendom en pacht (bijlagen 23 t/m 25)

De eigendom/pachtverhoudingen waren in de loop der jaren aan menige wijziging onderhevig. In de jaren twintig was het percentage grond in eigendom-gebruik het grootst. Daarvan is dit eigendom-gebruik waarschijnlijk meest onder invloed van de crisis in de jaren dertig relatief afgenomen. Na 1955 is de oppervlakte eigendom in bijna alle

Tabel 11

EIGENDOM-GEBRUIK CULTUURGROND x)

	Percentage cultuurgrond in eigendom				
	1910	1921	1930	1955	1959
Zuiddorpe	17	25	21	22	27
Overslag	8	15	15	11	8
Koewacht	5	35	35	26	28
St. Jansteen	7	30	32	19	21
Clinge	18	26	24	15	18
Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen	18	37	36	26	29
Zeeland	27	40	39	36	38

x) Alle grondgebruikers.

Bronnen: Dir. van de Landbouw (1910-1930); C.B.S. (1955-1959).

1) Onder een kavel is verstaan een stuk land van één gebruiker, dat geheel door land van anderen of door wegen of waterlopen is omringd.

gemeenten toegenomen, welke tendentie ook bij het landbouwgebied en de provincie bestaat. Uit de gegevens in tabel 11 blijkt verder dat in de gemeenten Overslag en Clinge relatief het meeste pachtland voorkomt.

Gegevens over eigendom en pacht zijn alleen voorhanden per gemeente voor 1959, het voorgaande en het nu volgende is op deze cijfers gebaseerd. In 1959 was minder dan een kwart (22%) van alle cultuurgrond in de vijf gemeenten in gebruik bij de eigenaren. Ook was nog geen kwart (24%) van de bedrijven eigendomsbedrijf, dat wil zeggen dat meer dan de helft van de cultuurgrond op deze bedrijven eigendom was. Het aandeel van de pacht is in de vijf gemeenten dus wel bijzonder groot; de pacht is in de grensstreek van nog groter belang dan in oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen als geheel. Ten opzichte van het cijfer voor de provincie steekt dat voor de vijf betrokken gemeenten eveneens scherp af. In de provincie Zeeland was bijna twee vijfde (38%) van de grond in eigendom-gebruik en 40% waren eigendomsbedrijven. Ook in de gemeenten onderling lopen de cijfers uiteen met ongeveer 28% eigendomsbedrijven in Zuiddorpe, Koewacht en St. Jansteen, terwijl Overslag, Clinge en St. Jansteen gemeenten zijn waar bijna de helft of meer van de grondgebruikers al hun cultuurgrond pachtten.

Verreweg de meeste grond (88%) wordt gepacht zonder bedrijfsgebouwen. Dit is veel meer dan in het landbouwgebied (64%) of de provincie (53%). In Clinge en St. Jansteen wordt praktisch alle grond op deze wijze gepacht.

44% van alle pachtland was eigendom van buitenlanders (meest Belgen), in Zuiddorpe en Overslag was dit zelfs meer dan de helft. Genoemde hoge percentages overtreffen de cijfers van het landbouwgebied Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen en de provincie aanmerkelijk en zijn zelfs nog hoger dan in het aangrenzende ruilverkavelingsgebied "Canisvliet" (gemeente Westdorpe) met 37% buitenlandse eigenaren. Het is dan ook alleszins begrijpelijk dat het percentage grond dat gepacht wordt van ouders, agrariërs en de overheid in deze gemeenten lager uitkomt dan in de vergelijkingsgebieden.

Is het meeste van buitenlanders gepachte land in Nederland gelegen, daarnaast is bij de landbouwers in de vijf grensgemeenten ook cultuurgrond in België in gebruik. Uit cijfers hierover, voor wat het ruilverkavelingsgebied betreft, blijkt dat in 1964 4% van alle bij grondgebruikers in gebruik zijnde grond en 5% van die van de A- en B-groep in België was gelegen. Voor de grootteklassen van 5-15 en 20-30 ha betekende dit 8 à 9% van de cultuurgrond en voor de boeren in het gebied St. Jansteen-Hulst 11%. Gegevens over eigendom of pacht van deze gronden waren niet voorhanden, evenmin als gegevens over grondgebruik door Belgische boeren in het ruilverkavelingsgebied.

§ 6. Bedrijfsgebouwen en nutsvoorzieningen (bijlagen 26 en 27)

Aangezien, zoals uit de vorige paragraaf bleek, het overgrote deel van het al hoge percentage pachtland onbehuisd was gepacht zal het duidelijk zijn dat ruim vier vijfde (82%) van de hoofdbedrijfsgebouwen door eigenaren wordt bewoond. Dit komt naar voren uit de ge-

meentelijke gegevens over de bedrijfsgebouwen (toestand 1961) van degenen met hoofdberoep landbouwer. Iets meer dan de helft van de bedrijfsgebouwen is gebouwd voor 1914 en een zesdedeel na 1940.

Voor het ruilverkavelingsgebied zijn gegevens over de nutsvoorzieningen bekend, zij dateren echter van 1960 en zijn mogelijk min of meer verouderd. In die tijd was 93% van de woningen aangesloten op het elektriciteits- en waterleidingnet. Bij de landbouwers was in nog geen twee derde van de bedrijfsgebouwen elektriciteit en in minder dan een derde aansluiting op het waterleidingnet. Met name op de grotere landbouwbedrijven waren telefoonaansluitingen aanwezig. In deelgebied Clinge waren bij de boeren maar half zoveel telefoonaansluitingen als in de andere deelgebieden.

HOOFDSTUK III

DE LANDBOUMBEDRIJVEN

§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik (bijlagen 28 t/m 31)

Het bedrijfstype in de landbouw is in het algemeen sterk afhankelijk van de grondsoort, daarnaast speelt echter ook de ambitie van de boeren een belangrijke rol. Op de kleigronden van Oost-Zeeuwsch-Vlaanderen vindt men dan ook hoofdzakelijk akkerbouwbedrijven, maar op de zandgronden waaruit het grootste deel van het ruilverkavelingsgebied bestaat is dit eveneens het geval. De boeren in "Zuiddorpe-Clinge" zijn naar hun aard akkerbouwers, hebben alleen grasland op voor bouwland ongeschikte grond en zijn doorgaans meer geneigd tot mestvee- dan tot melkveehouderij.

Het percentage bouwland, dat op de kleinste bedrijven het laagste is, neemt toe naarmate de bedrijven groter zijn. Dit is voor een groot deel te verklaren doordat in het algemeen gesproken de beste (voor bouwland geschikte) klei- en zandgrond in gebruik is bij de grote bedrijven, terwijl de minst produktieve grond tot de kleine bedrijven behoort. Het percentage bouwland in het bedrijf is in dit verband te beschouwen als de beste maatstaf voor een differentiëring van het bedrijfstype. In tabel 12 is deze indeling doorgevoerd op de gegevens van de metellingen 1960 en 1964. De in het voorgaande gesignaleerde tendentie (meer grasland op de kleinere bedrijven) komt in beide jaren tot uiting.

Tabel 12

BEDRIJFSTYPOLOGIE LANDBOUMBEDRIJVEN

	Percentage bedrijven met							
	< 60%		60-69%		70-79%		≥ 80%	
	bouwland in het bedrijf							
	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964
1-15 ha	10	18	31	30	39	35	20	17
15-20 ha	-	-	23	25	54	54	23	21
20-30 ha	3	7	10	20	45	25	42	48
≥ 30 ha	3	4	9	4	25	26	63	66
Totaal	7	13	26	25	39	34	28	28
Zuiddorpe-Overslag	3	16	31	32	49	34	17	18
Koewacht	10	16	23	23	34	37	33	24
St. Jansteen-Hulst	7	9	18	16	37	28	38	47
Clinge	9	10	39	36	41	39	11	15

Het aantal bedrijven met meer grasland in het bouwplan nam de afgelopen vier jaar vooral toe in de kleinere grootteklassen (< 15 ha) en in het westen van het blok (Zuiddorpe-Overslag en Koewacht). Of hierbij sprake is van de ontwikkeling van een eigen type voor de kleine bedrijven - die tot dusver ondanks het voorgaande als een afspiegeling van de grote moeten worden beschouwd - komt nog niet duidelijk naar voren, ook niet uit de antwoorden op de vraag of men meer of minder rundvee wil gaan houden (bijlage 37).

Van alle bij landbouwers in gebruik zijnde cultuurgrond wordt driekwart als bouwland geëxploiteerd.

Tabel 13

GRONDGEBRUIK 1)

	Percentage cultuurgrond in gebruik als					
	bouwland		grasland		tuinland	
	1960	1964	1960	1964	1960	1964
1- 5 ha	69	57	31	42	0	1
5-10 ha	70	69	29	30	1	1
10-15 ha	72	68	27	31	1	1
15-20 ha	75	72	24	26	1	2
20-30 ha	77	76	23	23	0	1
≥ 30 ha	81	82	19	17	0	1
Totaal	75	74	24	25	1	1

1) Van landbouwbedrijven.

De laatste jaren neemt de oppervlakte grasland in geringe mate toe met name bij de kleinste bedrijven en, zij het minder, bij die van 10-20 ha. Ook bij de grondgebruikers in groep C en D was in 1964 meer grasland. Een zelfde tendentie blijkt uit gemeentelijke cijfers over de ontwikkeling van het grondgebruik; in 1960 was in vier van de vijf gemeenten (Clinge niet) iets meer grasland dan in 1950.

Naast een 16-tal tuindersbedrijven, die behalve tuingrond voornamelijk bouwland hebben, zijn er ook nog 11 boerenbedrijven waar meer dan 10% van de oppervlakte door tuinland wordt ingenomen. Op de speciale bedrijven is meer gras- dan bouwland, dit zijn vooral varkens- en pluimveehouders en een bloemist en boomkweker.

§ 2. B o u w l a n d - e n g r a s l a n d g e b r u i k (bijlagen 32 en 33)

In de akkerbouwsector, die driekwart van de cultuurgrond beslaat, nemen granen de belangrijkste plaats in. De laatste jaren is het bouwplan enigszins gewijzigd in die zin dat er meer peulvruchten en minder vlas worden verbouwd. Dit is waarschijnlijk meer een gevolg van de prijsverhoudingen van de produkten dan van de krapper geworden arbeidsvoorziening, het areaal hakvruchten immers is vrijwel gelijk gebleven. In vergelijking met het landbouwgebied bevat het bouwplan in het ruilverkavelingsblok meer granen en minder vlas.

Tabel 14

BOUWLANDGEBRUIK

		Percentage bouwland beteeld met				
		granen	peul- vruchten	oliehoudende en vezelgew.	hak- vruchten	overige gewassen
Vijf gemeenten	1950	47	9	16	26	2
	1955	49	15	12	23	1
	1960	50	13	9	27	1
Ruilverkave- lingsgebied	1964	49	13	10	24	4
Oost-Zeeuwsch- Vlaanderen	1963	43	13	14	25	5

Bron: C.B.S. Landbouwtellingen.

Het bouwplan van grote en kleine bedrijven vertoont geen grote verschillen: de kleinste bedrijven (< 10 ha) hebben wat meer gerst, haver en rogge en doorgaans minder hakvruchten (vooral suikerbieten), terwijl op de grotere bedrijven in het algemeen meer tarwe, vlas, suikerbieten en graszaad wordt geteeld. Het deelgebied Clinge valt op met meer peulvruchten en minder vlas en St. Jansteen-Hulst met meer hakvruchten (aardappelen en suikerbieten) dan het gemiddelde van het ruilverkavelingsgebied.

Het grasland bestaat voornamelijk uit blijvend grasland, slechts 2% is kunstweide. Ondanks de misschien minder goede grond welke als grasland wordt gebruikt bestaat de indruk dat door een betere ontwatering maar vooral door een intensievere exploitatie de kwaliteit van het grasland aanzienlijk kan worden verbeterd.

§ 3. T u i n b o u w (bijlagen 34 en 35)

Sedert de oorlog is in de omgeving van Koewacht en St. Jansteen tuinbouw tot ontwikkeling gekomen. Aangezien de eerste resultaten bemoedigend waren is in het kader van de streekverbetering hieraan veel aandacht besteed. Met name voor de kleine bedrijven zou door tuinbouw een betere bestaansbasis mogelijk worden en de vlassers konden hierdoor op rendabele wijze hun "slappe tijd" overbruggen. Ondanks deze verwachtingen en de aanwezigheid van geschikte grond en een gunstig klimaat maakt de tuinbouw niet veel opgang. Het aantal tuinders is, hoewel toegenomen, nog zeer beperkt. Sedert 1960 is bovendien het aantal kleine landbouwers en andere grondgebruikers die tuinbouwteelten in het bedrijf hebben zelfs nog teruggelopen. Wel nam de totale oppervlakte tuinland iets toe waardoor vooral bij de tuinders maar ook bij de overige grondgebruikers met tuinbouw de gemiddelde oppervlakte tuinland per bedrijf is gestegen. De tegelijk met de metelling 1964 aan de geregistreerden in het blok gestelde vragen over eventuele

Tabel 15

TUINBOUW

	Aantal			Oppervlakte	
	tuin- ders	grondge- bruikers met tuinbouw	landbouwers met $\geq 10\%$ tuinbouw	tuin- land in ha	glas- teelt in ha
1960	11	101	9	91	0,17
1964	16	73	11	117	0,32

plannen tot uitbreiding dan wel invoering van tuinbouw getuigen eveneens van weinig animo voor deze bedrijfstak. Belangrijke factoren in deze zijn vermoedelijk de onbekendheid met de tuinbouwteelten en de arbeidsvoorziening. Intensivering bij de tuinders in de vorm van overgang op glasteelt wordt geremd omdat men in het algemeen niet bereid is geld hiervoor op te nemen. Verder is voor sommige produkten de meest geschikte veiling op grote afstand gelegen (b.v. Bergen op Zoom voor asperges en tomaten), hetgeen dan duur transport met zich meebrengt en waarvoor de Westerschelde verder ook nog een obstakel vormt (geen doorgang of omweg via België bij mist).

De tuinbouw bestaat vrijwel geheel uit opengrondsteelten. Groenten en fruit nemen de grootste oppervlakte in beslag. Bij de groente-teelt zijn aardbeien, witlof en asperges de voornaamste gewassen. De fruitteelt bestaat vrijwel geheel uit appels en peren, terwijl het kleinfruit voornamelijk bessen omvat. Van de overige gewassen nemen gladiolen verreweg de grootste plaats in. Onder glas teelt men bijna uitsluitend aardbeien.

§ 4. V e e h o u d e r i j

a. Rundvee (bijlagen 36 t/m 41)

Het meest typerend van de rundveehouderij in "Zuiddorpe-Clinge" is dat er relatief weinig melkvee doch veel jongvee en vooral mestvee wordt gehouden. Voorheen was de betekenis van het melkvee groter en de mestveehouderij van weinig belang.

Tabel 16

RUNDVEE

		Aantal stuks rundvee	Percentage				
			jongvee		melk- koeien	mest- vee 1)	overig vee
			< 1 jr.	≥ 1 jr.			
ijf gemeenten	1939	5147	27	32	29	9	3
	1950	6115	35	41	22	1	1
	1955	6620	28	48	17	6	1
	1960	8035	23	41	13	21	2
uilverkavelingsgebied 2)	1964	5237	19	22	20	39	0

-) Exclusief mestkalveren.
-) Alle geregistreerden.

De laatste jaren is de rundveemesterij sterk toegenomen ten koste van de jongveehouderij. Ook de melkveehouderij is enigszins uitgebreid. De antwoorden op de tijdens de enquête gestelde vraag met betrekking tot de toekomstplannen wijzen eveneens min of meer in de richting van uitbreiding van het melkvee. Het merendeel van de landbouwers gaf desgevraagd (mei 1964) te verstaan niet meer melkkoeien te zullen gaan houden, doch 20% voelde toch voor vergroting van de melkveestapel. Merkwaardig genoeg waren dit niet alleen kleine boeren. Verdere uitbreiding van de mestveehouderij is volgens genoemde enquête voorshands vrijwel niet te verwachten.

Hoewel het aantal landbouwbedrijven waar mestvee wordt gehouden vrijwel gelijk is aan dat met melkvee, is het gemiddelde aantal dieren per bedrijf voor het mestvee (7,4) veel hoger dan voor de melkkoeien (4,3). Het heeft weinig zin de veedichtheid uit te drukken in aantal melkkoeien per 100 ha grasland, dit cijfer bereikt alleen in de grootteklassen van 10-20 ha en in het deelgebied Clinge een zodanige hoogte dat van een enigszins intensieve melkveehouderij sprake is. De minst intensieve rundveehouderij hebben de kleinste bedrijven (5 ha). Op deze bedrijfjes zitten over het algemeen oude boeren. Vooral de grotere bedrijven (≥ 20 ha) hebben veel jongvee en mestvee. In de deelgebieden Koewacht en Clinge is relatief meer melkvee en minder jongvee, de oude deelgebieden hebben een grotere jongveebezetting.

Het aantal melkkoeien per bedrijf is praktisch onafhankelijk van de bedrijfsgrootte. Op slechts 10% van de landbouwbedrijven heeft men 10 of meer melkkoeien, hier is bijna overal een melkmachine aanwezig. Gemiddeld weinig melkkoeien zijn er in het deelgebied St. Jansteen-Hulst. Wat het mestvee op de landbouwbedrijven betreft is er wel een stijging van het gemiddelde aantal dieren per bedrijf met de bedrijfsgrootte te constateren. Ruim drie vierde van de boeren heeft echter minder dan 10 stuks mestvee.

Behalve voor de boeren is de mestveehouderij van betekenis voor vele C-grondgebruikers. Een derde van hen heeft mestvee, gemiddeld zelfs 9 dieren per bedrijf.

Aan de inrichting van de melkveestallen (gemeentelijke gegevens mei 1961) wordt weinig aandacht besteed. Bijna geen enkele, voor 1940 gebouwde, stal is gemoderniseerd in die zin dat hierin drinkbakjes en/of ventilatiedorpels e.d. zijn aangebracht. Open loopstallen voor jongvee waren er enkele in St. Jansteen en Clinge. Conserveren van groenvoer door middel van inkuilen werd op ruim de helft van de bedrijven toegepast, vooral in Koewacht, Clinge en St. Jansteen.

b. Varkens en kippen (bijlagen 42 t/m 45)

Voor vele bedrijven op de zandgronden vormen de varkens- en/of kippenhouderij doorgaans belangrijke bedrijfsonderdelen, dit is echter in dit gebied niet het geval. Want hoewel 60% van de boeren varkens houdt en bij driekwart van hen kippen voorkomen is het aantal dieren per bedrijf meestal zo klein dat van een rendabele exploitatie of inkomensbron van betekenis geen sprake is.

Bij de varkenshouderij is eigenlijk alleen de fokkerij van belang. Op de helft van de landbouwbedrijven zijn fokzeugen, gemiddeld 5 per

bedrijf. In het deelgebied Zuiddorpe-Overslag heeft men minder fokvarkens. Mestvarkens komen alleen bij een paar speciale bedrijven in een betekend aantal voor. De 30% boeren met mestvarkens houden er gemiddeld maar 2 wat dus van geen belang is. De varkenshouderij is de laatste jaren steeds meer op de fokkerij overgeschakeld.

Tabel 17

VARKENSHOUDERIJ

		Totaal aantal varkens	Percentage		
			mest- varkens	fok- zeugen	biggen en beren
Vijf gemeenten	1950	2697	54	15	31
	1955	2556	47	18	35
	1960	2920	33	21	46
Ruilverkavelingsgebied 1)	1964	2729	24	30	46

1) Alle geregistreerden.

Voorts lijkt een uitbreiding van de varkensstapel mogelijk want een vijfde van de boeren-varkenshouders gaf te kennen het aantal dieren te willen vergroten.

Hoewel vele boeren kippen houden heeft er bijna geen enkele meer dan 50 stuks. Een gemiddeld aantal van 20 per bedrijf rechtvaardigt dan ook te zeggen dat deze bedrijfstak, welke men ook niet wenst uit te breiden, geen enkele betekenis heeft.

Varkensschuren voor grotere eenheden (30 of meer mestvarkens), gebouwd na 1940, zijn er een paar in Koewacht.

§ 5. Mechanisatie en arbeid (bijlagen 46 t/m 50)

Het algemene mechanisatieniveau op de akkerbouwbedrijven wordt door het aantal trekkers als enig cijfer onvoldoende gekarakteriseerd. Niet alleen is er een grotere variatie bij de overige werktuigen mogelijk, doch ook het al of niet inschakelen van loonwerkers is van grote betekenis. Dit is evenwel het enige gegeven dat beschikbaar is. Een derde van alle bedrijven en driekwart (73%) van die van 15 ha en groter is toegerust met een trekker. De aanwezigheid van een trekker is sterk afhankelijk van de bedrijfsgrootte. In de deelgebieden met gemiddeld grotere bedrijven (Zuiddorpe-Overslag en St. Jansteen-Hulst) komen dan ook aanzienlijk meer trekkers voor.

Op de kleinere bedrijven is het paard veelal de enige trekkracht. Maar ook vele grote bedrijven met trekker(s), hebben vaak een of meer werkpaarden. Hieraan zal de paardenfokkerij, waar in Zeeuwsch-Vlaanderen nogal animo voor bestaat, wel niet vreemd zijn.

Een inzicht in de arbeidsvoorziening is te geven aan de hand van de meetellingen 1960 en 1964. Dit zijn weliswaar summierse gegevens (aangevend het aantal mannen en vrouwen dat op de teldatum twee uur of langer

op de bedrijven heeft gewerkt), doch hieruit kan een indruk van de samenstelling en ontwikkeling in de categorieën van arbeidskrachten worden afgelezen. Het aantal vreemde arbeidskrachten en meewerkende mannelijke gezinsleden (voornamelijk zoons) vermindert voortdurend en is de afgelopen vier jaar vrijwel gehalveerd. Daartegenover nam het aantal vrouwelijke arbeidskrachten enigszins toe. Vele bedrijven worden zodoende gezins- of zelfs eenmansbedrijven die, willen ze niet gaan extensiveren, een eventueel tekort aan arbeidskrachten door mechanisatie, inschakeling van loonwerkers of door samenwerking met andere bedrijven zullen moeten trachten op te vullen.

Door de vermindering van het aantal arbeidskrachten is de oppervlakte cultuurgrond per man toegenomen. Deze globale indruk van de arbeidsbezetting, verkregen door alleen het aantal mannelijke arbeidskrachten te betrekken op de oppervlakte cultuurgrond is in tabel 18 weergegeven.

Tabel 18

OPPERVLAKTE CULTUURGROND PER MANNELIJKE ARBEIDSKRACHT

	Ha cultuurgrond per mannelijke arbeidskracht	
	1960	1964
Landbouwers 1- 5 ha	3,0	3,0
5-10 ha	5,2	6,1
10-15 ha	7,6	8,9
15-20 ha	8,3	10,6
20-30 ha	9,8	12,9
≥ 30 ha	11,5	17,0
Alle landbouwers	7,9	10,2
Zuiddorpe-Overslag	10,0	12,8
Koewacht	7,0	8,9
St. Jansteen-Hulst	7,7	10,3
Clinge	7,4	9,2

Bron: C.B.S.

Als gevolg van genoemde veranderingen wordt thans ruim 10 ha cultuurgrond per man bewerkt, een vrij normaal te achten cijfer voor dit soort bedrijven. Relatief sterk nam de oppervlakte per man toe op de grotere bedrijven d.w.z. die met het meeste bouwland.

Landarbeiders zijn alleen op de grotere bedrijven (≥ 20 ha) nog in betekende aantallen werkzaam. Op de bedrijven ≥ 30 ha werkte in 1964 gemiddeld nog één vaste arbeider tegenover $1\frac{3}{4}$ in 1960. Nadere gegevens over de landarbeiders, verstrekt door het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw, laten zien dat de vaste landarbeiders bijna allen in het gebied wonen en voorts dat de meesten van hen 50 jaar of ouder zijn. Dit laatste wijst dus op een ongunstige leeftijdsopbouw van deze groep. Daarentegen is het vaste personeel van loonwerkers bijna allemaal jonger dan 40 jaar. Gezien het geringe aantal jongeren

dat thans nog als vaste arbeider op de bedrijven werkt is het waarschijnlijk dat het in de toekomst voor de boeren zeer moeilijk, misschien zelfs onmogelijk, zal zijn nog een vaste arbeider aan te trekken. Overschakeling op loonwerkers en/of samenwerking zal dan ook steeds meer gaan optreden. Het grote aantal losse landarbeiders is voornamelijk in dienst bij zogenaamde "krooibazen". De indruk bestaat dat hoewel nog landbouwwerk wordt verricht zij toch meestal buiten de landbouw (grondwerk, havenarbeid, enz.) werken.

HOOFDSTUK IV

ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN

§ 1. Leeftijd van de grondgebruikers (bijlage 51)

De kleinere landbouwbedrijven (< 10 ha) worden nog meer dan in andere streken in hoofdzaak door oudere bedrijfshoofden geëxploiteerd. Deze kleine bedrijfjes, welke vaak nauwelijks een volledige dagtaak of inkomen verschaffen, hebben kennelijk voor de jongere generatie weinig aantrekkingskracht meer. Er zijn dan ook niet veel meewerkende zoons en zoals uit paragraaf 2 blijkt, weinig opvolgers op deze bedrijven.

De gemiddelde leeftijd, welke voor alle landbouwers 52 jaar is, vertoont in de grootteklassen ≥ 10 ha weinig onderlinge verschillen en ligt beneden het algemeen gemiddelde. Bijna vier vijfde van de boeren met minder dan 10 ha grond en ruim twee derde (68%) van die met minder dan 15 ha is 50 jaar of ouder. De tuinders zijn gemiddeld iets jonger dan de boeren, van hen is echter meer dan de helft ook reeds ouder dan 50 jaar.

In vergelijking met 1960 is op de kleinste bedrijven (< 10 ha) een veroudering van de bedrijfshoofden opgetreden. Voor de andere grootteklassen is, als gevolg van meer bedrijfsoverdrachten, sprake van een relatieve verjonging.

§ 2. Bedrijfsopvolging (bijlage 52)

Met het oog op de toekomstige ontwikkeling van de bedrijfsgroottestructuur (d.w.z. het aantal boeren en het aantal bedrijven van verschillende grootte) is het van belang een indruk te hebben van de verhouding tussen het aantal bedrijfsopvolgers en het aantal voor hen vrijkomende plaatsen. Daartoe is van alle geregistreerden van 50 jaar en ouder, aan de hand van inlichtingen van streekkenners, nagegaan wat er te zijner tijd met het bedrijf c.q. het grondgebruik vermoedelijk zal gebeuren. Voor deze leeftijdscategorie van grondgebruikers is immers te verwachten dat de eerstkomende 10-15 jaar bedrijfsopvolging of -beëindiging aan de orde zal komen. Men kan alleen van deze leeftijdscategorie van streekkenners in redelijkheid een enigszins betrouwbare aanwijzing verwachten. In hoeverre de bedrijfsopvolging al of niet verzekerd moet worden geacht is in tabel 19 weergegeven.

OPVOLGINGSSITUATIE					Tabel 19
	Aantal bedr.	Aantal boeren en tuinders ouder dan 50 jaar			opvolging onbekend i.v.m. leeft. kinderen
		totaal	met op- volging	zonder opvolging	
Landbouwers					
< 15 ha	172	116	42	65	9
≥ 15 ha	100	45	23	17	5
Totaal	272	161	65	82	14
Tuinders totaal	16	9	5	3	1

38% van de kleinere en 17% van de grotere (d.i. gemiddeld 30% van alle landbouwbedrijven) blijkt in de komende 10-15 jaar zonder opvolger te komen. Dat is per jaar 2% hetgeen iets lager is dan het verminderingspercentage dat in § 3 van hoofdstuk II werd geconstateerd (dat bedroeg voor de afgelopen vierjarige periode 2 $\frac{1}{2}$ %). In dezelfde paragraaf is te lezen dat het aantal landbouwbedrijven vooral is afgenomen door de grote overgang naar een niet-agrarisch hoofdberoep. Uiteraard zijn het vooral de kleinere bedrijven waarvan verwacht kan worden dat zij zullen verdwijnen. Voor de grotere bedrijven, waar trouwens ook een veel geringer percentage zonder opvolger is, verschijnen bij het vrijkomen vaak nog wel derden als gegadigden. De hierbedoelde boeren zonder opvolger hebben momenteel $\pm$ 900 ha grond in gebruik. De in groep C en D vrijkomende bedrijfjes omvatten bovendien nog 200 ha.

Voorgaande raming voor de eerstkomende 10-15 jaar ligt doorgaans buiten het gezichtsveld van de gewone boeren, hoewel er ook zijn die bij de huidige ontwikkeling opvolgingsmoeilijkheden verwachten. Daarom is ten tijde van de metelling 1964 aan de geregistreerden in het gebied de vraag gesteld wie er plannen had in de naaste toekomst het bedrijf te beëindigen. In deze onbepaalde, doch zeer zeker kortere periode, willen 36 boeren (13%) zonder opvolger hun bedrijf opheffen; ook weer degenen met de kleinste bedrijven. Van hen die te kennen gaven op korte termijn het bedrijf te willen beëindigen, hebben de boeren 280 ha en de overige grondgebruikers 50 ha cultuurgrond in gebruik.

Ten einde een benadering van de opvolgingssituatie te geven, die enigszins vergelijkbaar is met de cijfers die in andere sociaal-economische schetsen zijn opgenomen volgt in tabel 20 tenslotte nog een berekening van het kengetal: aantal potentiële opvolgers per 100 bedrijven. Hier worden alle potentiële opvolgers betrokken op alle bedrijven. Als potentiële opvolgers zijn beschouwd de meewerkende zoons (volgens de metellingen van het C.B.S.) aangevuld met de zoons welke reeds als firmant of in maatschap met (schoon)ouders het bedrijf uitoefenen. Laatstgenoemde bedrijven worden te zijner tijd immers door deze personen voortgezet, terwijl zij nu niet als meewerkend maar als medebedrijfshoofd zijn aangemerkt. Voor een volledige uiteenzetting over de interpretatie van deze cijfers wordt verwezen naar L.E.I.-verslag No. 18 "De Haagse Beemden". Het meest bruikbaar is deze methode voor vergelijking van twee tijdstippen.

AANTAL POTENTIELE OPVOLGERS PER 100 BEDRIJVEN

Tabel 20

	Aantal bedrijven		Aantal potentiële opvolgers		Aantal potentiële opvolgers per 100 bedr.	
	1960	1964	1960	1964	1960	1964
Landbouwers						
1-15 ha	205	172	61	32	30	19
15-30 ha	65	72	25	20	38	28
$\geq$ 30 ha	32	28	13	9	41	32
Alle landbouwers	302	272	99	61	33	22
Zuiddorpe-Overslag	60	57	21	7	35	12
Koewacht	110	99	43	26	39	26
St. Jansteen-Hulst	86	74	17	19	20	26
Clinge	46	42	18	9	39	21

Uit de cijfers in tabel 20 blijkt duidelijk een vermindering van het aantal potentiële opvolgers. Over het geheel genomen kan al van een "tekort" aan opvolgers worden gesproken bij een constant aantal bedrijven. Met name voor de kleinste bedrijven (< 15 ha) zal vaak geen opvolger aanwezig zijn. De in het begin van deze paragraaf gegeven beschouwing, die door deze cijfers wordt bevestigd, moet ook hierbij worden betrokken. Wegens het ontbreken van gegevens met betrekking tot de leeftijd waarop men zelfstandig wordt en waarop men het bedrijf overdraagt kan niet dieper op deze cijfers worden ingegaan.

BEVOLKING SINDS 1910

Bijlage

	Aantal inwoners							Indexcijfer (1910 = 100)								
	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen l)	Clin- ge	tot. 5 gem.	Zee- land	Nederland	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen	Clin- ge	tot. 5 gem.	Zee- land	Neder- land
1910	1079	423	2586	3054	3706	10848	234191	5945525	100	100	100	100	100	100	100	100
1920	1081	386	2757	3503	3782	11509	245117	6926317	100	91	107	115	102	106	105	116
1930	951	337	2559	3393	3685	10925	247786	7952634	88	80	99	111	99	101	106	134
1940	966	307	2596	3752	3670	11291	254487	8923245	90	73	100	123	99	104	109	150
1947	963	319	2512	4104	3798	11696	260800	9625499	89	75	97	134	102	108	111	162
1950	961	309	2523	4176	3746	11715	271669	10204689	89	73	98	137	101	108	116	172
1955	867	297	2559	4289	3648	11660	276558	10821661	80	70	99	140	98	107	118	182
1960	803	295	2481	4349	3644	11572	283465	11417254	74	70	96	142	98	107	121	192
1961	803	292	2494	4347	3635	11571	283721	11556008	74	69	96	142	98	107	121	194
1962	785	301	2481	3927	3659	11153	283914	11721416	73	71	96	129	99	103	121	197
1963	784	288	2480	3926	3642	11120	284571	11889962	73	68	96	129	98	103	122	200

In 1961 is een deel van St. Jansteen (403 inwoners) bij de gemeente Hulst gevoegd.

Bron: C.B.S.

Bijlage 2

GEBOORTEN - EN VESTIGINGSOVERSCHOTTEN

	Geboorte overschot 1)					Vestigingsoverschot 2)						
	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen	Clin- ge	totaal 5 ge- meenten	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen	Clin- ge	
1911 - 1915	48	17	207	314	311	897	-	4	- 21	- 106	- 68	- 260
1916 - 1920	48	8	181	301	251	789	-	90	- 41	- 111	- 98	- 226
1921 - 1925	40	24	175	210	327	776	-	118	- 55	- 259	- 205	- 349
1926 - 1930	45	27	173	205	235	685	-	97	- 45	- 287	- 320	- 310
1931 - 1935	47	6	80	162	226	521	-	20	- 34	- 82	9	- 207
1936 - 1940	30	- 1	100	235	207	571	-	42	- 1	- 61	- 47	- 241
1941 - 1945	54	- 2	157	265	192	666		15	14	- 90	68	9
1946 - 1950	24	41	101	351	227	744	-	98	- 51	- 241	- 260	- 352
1951 - 1955	7	22	138	298	185	650	-	101	- 34	- 102	- 184	- 283
1956 - 1960	3	18	78	223	161	483	-	67	- 23	- 143	- 165	- 174
1961	-7	2	- 2	29	45	67	-	11	7	- 11	- 46	- 19
1962	6	- 1	15	31	29	80	-	7	- 12	- 16	- 32	- 46

1) Levend geboren minus overleden.

2) Vestigingen minus vertrek.

Bron: C.B.S.

ENIGE GEGEVENS PER GEMEENTE

	Gemeente				
	Zuiddorpe	Overslag	Koewacht	St. Jansteen	Clinge
Bevolking: totaal	803	295	2481	4349	3644
Perc.: R.K.	98	93	99	98	99
Perc.: ov. kerkenootschappen	2	7	1	2	1
Perc.: geen kerkenootschap	0	0	0	0	0
Mannelijke beroepsbevolking: totaal	252	78	798	1354	1161
Perc.: landbouw	39	58	32	20	22
Perc.: nijverheid	42	21	44	53	52
Perc.: handel en verkeer	9	15	16	18	16
Perc.: ov. bedrijfstakken	10	6	8	9	10
Aantal landbouwers	43	28	124	125	124
Aantal landarbeiders	29	8	50	47	37
Aantal mannelijke woonforenzen	103	24	249	540	349
Aant. beerderijen en tuinderswoningen	44	27	115	104	123

Bron: C.E.S. Algemene volkstelling 1960.

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING

	Aantal mannen				Indexcijfer (1947 = 100)					
	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen	Clinge	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen	Clinge
Mannelijke be- roepsbevolking (a)	1947 317	122	891	1393	1291	100	100	100	100	100
	1956 274	83	832	1350	1173	86	68	93	97	91
	1960 252	78	798	1354	1161	92	64	90	97	90
Dagforenzen	1947 82	18	50	123	153	100	100	100	100	100
	1960 92	17	183	394	253	112	94	366	320	165
Ov. forenzen	1947 7	-	19	15	73	100	-	100	100	100
	1960 11	7	66	146	96	157	00	347	973	132
Agrariërs	1947 156	88	375	406	394	100	100	100	100	100
	1956 120	53	373	276	261	77	60	99	68	66
	1960 98	45	255	268	260	63	51	68	66	66
Agrariërs in % van a	1947 49	72	42	29	31					
	1956 44	64	45	20	22					
	1960 39	58	32	20	22					
Dagforenzen in % van a	1947 26	15	6	9	6					
	1960 37	22	23	29	22					

Bron: V.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.
 Algemene woningtelling 1956.
 Algemene volkstelling 1960.

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING NAAR BEDRIJFSTAK

	1947											1960												
	aantal					procenten						aantal					procenten							
	Zuid- dorpe slag	Over- slag	Koe- wacht	St. Jan- steen ge	tot. 5 ge- meen- ten	Zuid- dorpe slag	Over- slag	Koe- wacht	St. Jan- steen ge	Clin- ge	tot. 5 ge- meen- ten	Zuid- dorpe slag	Over- slag	Koe- wacht	St. Jan- steen ge	Clin- ge	tot. 5 ge- meen- ten	Zuid- dorpe slag	Over- slag	Koe- wacht	St. Jan- steen ge	Clin- ge	tot. 5 ge- meen- ten	
Landbouw	156	88	375	406	391	1416	49	72	42	29	30	35	96	44	255	265	248	908	38	56	32	19	21	25
Bosbouw	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	0	0	-	-	-	1	1	2	-	-	-	0	0	0
Visserij en jacht	1	-	-	1	26	28	0	-	-	0	2	1	2	1	-	2	11	16	1	1	-	0	1	0
Delfstoffen	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ind. en ambacht	71	6	357	578	456	1468	22	5	40	41	35	37	93	9	307	512	455	1377	37	12	38	38	39	38
Bouwnijverheid	21	7	28	85	109	250	7	6	3	6	9	6	13	7	47	189	139	395	5	9	16	14	12	11
Openbare nutsbedr.	2	-	-	13	12	27	1	-	-	1	1	1	-	-	2	21	11	34	-	-	0	2	1	1
Handel, bank enz.	18	6	42	134	137	337	6	5	5	10	11	8	15	9	45	150	121	340	6	12	6	11	11	9
Vervoer	10	2	15	50	44	121	3	2	2	4	3	3	8	3	80	91	63	245	3	4	10	7	5	7
Dienstverlening	37	13	63	108	101	322	12	10	7	8	8	8	24	5	54	109	100	292 ¹⁾	10	6	7	8	9	8
Onbekend	1	-	11	18	11	41	0	-	1	1	1	1	1	-	8	14	11	34	0	-	1	1	1	1
Alle beroepen	317	122	891	1393	1291	4014	100	100	100	100	100	100	252	78	798	1354	1161	3643	100	100	100	100	100	100

1) Inclusief 69 personen in militaire dienst voor de eerste oefening.

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.

Algemene volkstelling 1960.

	Aantal woonforenzen 1)									
	wonend in				werkend in					
	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St. Jan- steen	Clinge	de land- bouw	de nij- verheid	de bouw- nijverheid	de overige bedr. takken	
Werkend in:										
Zuiddorpe	•	1	2	1	-	2	-	1	1	1
Overslag	-	•	3	-	-	-	1	-	2	2
Koewacht	1	-	•	18	3	7	9	2	4	4
St. Jansteen	-	-	14	•	31	7	30	4	4	4
Clinge	-	-	4	58	•	2	51	6	3	3
Het blok	1	1	23	77	34	18	91	13	14	14
Huist x)	-	1	19	94	37	6	67	17	61	61
Axel	25	6	26	77	30	16	121	10	17	17
Sas van Gent	48	4	41	38	18	-	90	49	10	10
Terneuzen	10	4	49	14	15	-	73	6	13	13
Westdorpe	6	-	4	2	-	8	-	1	3	3
Rotterdam	-	-	5	24	13	-	-	-	42	42
Overige gemeenten	-	-	7	14	4	3	11	8	3	3
België	2	1	9	54	102	3	105	35	25	25
Totaal buiten het blok	91	16	160	317	219	36	467	126	174	174

- 40 -

1) Dagelijks naar de woongemeente reizende mannen.

x) Gemeenten met minstens 10 forenzen zijn met name genoemd.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

REISTIJD VAN DE WOONFORENZEN

	Zuiddorpe	Overslag	Koewacht	St.Jansteen	Clinge
Aantal woonforenzen (mannen + vrouwen) 1)	120	20	236	500	332
percentage met een reis- tijd van:					
< 15 minuten	2	-	1	16	9
15 - 30 minuten	21	10	7	19	18
30 - 45 minuten	44	25	59	27	25
45 - 60 minuten	17	15	13	9	5
60 - 90 minuten	15	50	15	17	27
90 - 120 minuten	-	-	-	5	7
≥ 120 minuten	-	-	3	6	7
onbekend aantal minuten	1	-	2	1	2

- 41 -

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizenden.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

WOONFORENZEN: VERVOERMIDDELEN

	1947						1960			
	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen	Clin- ge	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St.Jan- steen	Clin- ge
Aantal woonforenzen (mannen + vrouwen) 1)	91	22	59	160	175	120	20	236	500	332
percentage dat reist per:										
trein	-	5	-	1	1	-	-	0	1	1
bus	9	9	9	2	6	8	15	24	32	45
personenauto	2	-	5	5	6	2	10	3	3	2
motor of scooter	-	-	3	1	1	1	-	1	0	2
bromfiets	-	-	-	-	-	24	35	26	14	12
rijwiel	83	86	80	76	81	62	40	46	48	35
overige vervoermiddelen	4	-	-	-	4	-	-	-	0	-
onbekend welk vervoermiddel	-	-	-	-	-	1	-	0	1	2
geen vervoermiddel	2	-	3	15	1	2	-	-	1	1

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizenden.

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.
Algemene woningtelling 1960.

WERKFORENZEN NAAR WERKGEMEENTEN EN BEDRIJFSTAK

Aantal werkforenzen 1) werkend in									
	Zuid- dorpe	Over- slag	Koe- wacht	St. Jan- steen	Clinge	de landbouw	de nij- verheid	de bouw- nijverheid	de ov. bedr. takken
Wonend in:									
Zuiddorpe	1	-	1	-	-	-	1	-	-
Overslag	2	3	-	-	-	1	-	-	-
Koewacht	1	-	18	14	4	5	12	3	3
St. Jansteen	-	-	-	31	58	6	55	9	7
Clinge	4	-	3	45	62	3	26	1	4
In het blok	-	3	22	64	72	15	94	13	14
Hulst x)	-	-	3	6	1	6	106	15	12
Axel	1	1	10	6	1	6	10	1	2
Hontenisse	-	-	3	25	23	6	41	3	1
Vogelwaarde	-	-	1	10	11	-	14	6	2
Graauw en L.	-	-	-	5	20	3	18	2	2
Overige gemeenten	1	-	-	4	2	1	5	-	1
Totaal buiten het blok	2	1	17	114	129	22	194	27	20

1) Dagelijks heen en weer reizende mannen.

x) Gemeenten met minstens 10 forenzen zijn met name genoemd.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

GEREGISTREERDEN TELPLICHTIGEN

	Landbouwers		Tuinders		C	D	Spec.	Totaal
	A	B	A	B				
Zonder cultuurgrond	-	-	-	-	8	2	-	10
< 1 ha	-	-	-	-	21	6	5	32
1 - 2 ha	-	-	2	1	37	15	3	58
2 - 3 ha	3	-	2	-	25	9	3	42
3 - 4 ha	5	-	3	1	16	5	1	31
4 - 5 ha	4	1	3	-	10	4	1	23
5 - 6 ha	12	8	-	-	10	-	-	30
6 - 7 ha	8	3	-	-	7	-	-	18
7 - 8 ha	29	4	2	-	3	-	1	39
8 - 9 ha	11	1	-	-	2	-	-	14
9 - 10 ha	15	3	-	-	1	-	1	20
10 - 11 ha	16	1	-	-	4	-	-	21
11 - 12 ha	13	3	-	-	3	-	-	19
12 - 13 ha	8	3	-	-	-	-	-	11
13 - 14 ha	13	-	2	-	-	-	-	15
14 - 15 ha	6	2	-	-	-	-	-	8
15 - 16 ha	7	-	-	-	-	-	-	7
16 - 17 ha	9	1	-	-	-	-	-	10
17 - 18 ha	5	-	-	-	1	-	-	6
18 - 19 ha	4	1	-	-	-	-	-	5
19 - 20 ha	4	-	-	-	-	-	-	4
20 - 21 ha	8	-	-	-	-	-	-	8
21 - 22 ha	4	-	-	-	-	-	-	4
22 - 23 ha	7	-	-	-	-	-	-	7
23 - 24 ha	4	-	-	-	-	-	-	4
24 - 25 ha	5	-	-	-	-	-	-	5
25 - 26 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
26 - 27 ha	3	1	-	-	-	-	-	4
27 - 28 ha	3	-	-	-	-	-	-	3
28 - 29 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
29 - 30 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
30 - 31 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
31 - 32 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
32 - 33 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
33 - 34 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
34 - 35 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
35 - 36 ha	3	-	-	-	-	-	-	3
36 - 37 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
39 - 40 ha	3	-	-	-	-	-	-	3
40 - 41 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
45 - 46 ha	1	-	-	-	1	-	-	2
46 - 47 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
47 - 48 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
48 - 49 ha	2	-	-	-	-	-	-	2
49 - 50 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
52 - 53 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
55 - 56 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
59 - 60 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
78 - 79 ha	1	-	-	-	-	-	-	1
Alle telplichtigen	240	32	14	2	149	41	15	493

GEREGISTREERDEN NAAR GEBIED

	Zuiddorpe-Overslag						Koewacht						St. Jansteen-Hulst						Clinge						Het ruilverkavelingsblok					
	beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep			beroepergroep		
	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal	A + B	land- bouw- wers	to- taal			
	C	D	Sp	C	D	Sp	C	D	Sp	C	D	Sp	C	D	Sp	C	D	Sp	C	D	Sp	C	D	Sp	C	D	Sp			
Zonder cult.grond	-	-	2	-	-	2	-	-	2	-	-	6	-	-	6	-	-	6	-	-	6	-	-	8	2	-	10			
< 1 ha	-	-	3	1	1	5	-	-	7	1	3	11	-	-	9	4	1	14	-	-	2	-	-	21	6	5	32			
1 - 5 ha	1	3	7	1	-	12	7	4	32	6	4	53	2	4	38	18	4	66	3	1	11	8	-	23	13	12	88	33	8	154
5 - 10 ha	17	-	5	-	-	22	38	1	4	-	2	45	26	1	10	-	-	37	13	-	4	-	-	17	94	2	23	-	2	121
10 - 15 ha	14	-	1	-	-	15	25	2	2	-	-	29	13	-	4	-	-	17	13	-	-	-	-	13	55	2	7	-	-	74
15 - 20 ha	6	-	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8	9	-	1	-	-	10	8	-	-	-	-	8	31	-	1	-	-	32
20 - 30 ha	5	-	-	-	-	5	15	-	-	-	-	15	17	-	-	-	-	17	4	-	-	-	-	4	41	-	-	-	-	41
≥ 30 ha	14	-	1	-	-	15	6	-	-	-	-	6	7	-	-	-	-	7	1	-	-	-	-	1	28	-	1	-	-	29
Totaal	57	3	17	4	1	82	99	7	47	7	9	169	74	5	68	22	5	174	42	1	17	8	-	68	272	16	149	41	15	493

Bron: C.B.S. 1964 en L.E.I.

NEVENBEROEPEN VAN DE B- EN HOOFDBEROEPEN VAN DE C-GEREGISTREERDEN

	Aantal geregistreerden in de beroepsgroep									
	B		C							
			totaal		zonder cult.grond		< 1 ha		≥ 1 ha	
	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964
Vlasser	20	18	51	32	-	1	4	2	47	29
Vlasbewerker, vlashandelaar	2	2	11	6	1	2	3	-	7	4
Landarbeider, bosarbeider	1	1	25	12	1	-	6	4	18	8
Grondwerker, polderarbeider	-	-	9	7	-	-	-	1	9	6
Loonwerker	2	1	7	4	-	-	3	-	4	4
Veehandelaar	2	2	23	21	-	1	1	1	22	19
Aardappelhandelaar, graanhandelaar	-	-	12	8	1	-	2	2	9	6
Verzorgend beroep	9	8	32	25	3	1	8	4	21	20
Fabrieksarbeider	-	-	15	21	-	1	4	6	11	14
Los arbeider	-	1	-	4	-	2	-	-	-	2
Overige beroepen	-	1	3	9	-	-	1	1	2	8
Alle beroepen	36	34	188	149	6	8	32	21	150	120

Bron: C.B.S. en L.E.I.

GEREGISTREERDEN IN GROEP D

	Aantal geregistreerden							
	totaal		zonder cultuur- grond		< 1 ha		≥ 1 ha	
	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964
Vroeger beroep:								
landbouwer	25	26	-	2	7	3	18	21
vlasser	8	6	-	-	-	1	8	5
landarbeider	1	1	-	-	-	-	1	1
schapenhouder	2	2	1	-	-	-	1	2
hengstenhouder	1	1	-	-	1	1	-	-
niet-agrarisch	4	2	-	-	2	-	2	2
invaliden	3	3	-	-	1	1	2	2
Alle beroepen	44	41	1	2	11	6	32	33

Bron: C.B.S. en L.E.I.

DE BEDRIJVEN $\geq$ 1 HA EN DE CULTUURGROND (1910 - 1959)

		Aantal be- drijven	Oppervl. cult.- gr. in ha	Gem. bedr.- grootte in ha	Indexcijfers (1910 = 100)	
					aantal bedrijven	oppervl. cult.gr.
Zuiddorpe	1910	71	905	12,7	100	100
	1930	73	895	12,3	103	99
	1950	59	920	15,6	83	102
	1955	49	884	18,0	69	98
	1959	49	945	19,3	69	104
Overslag	1910	45	407	9,0	100	100
	1930	45	429	9,5	100	105
	1950	45	422	9,4	100	104
	1955	42	417	9,9	93	102
	1959	37	417	11,3	82	102
Koewacht	1910	191	1583	8,3	100	100
	1930	181	1291	7,1	95	82
	1950	180	1576	8,8	94	100
	1955	165	1539	9,3	86	97
	1959	168	1532	9,1	88	97
St.Jansteen	1910	218	1910	8,8	100	100
	1930	218	1956	9,0	100	102
	1950	193	1908	9,9	89	100
	1955	177	1913	10,8	81	100
	1959	192	1945	10,1	88	102
Clinge	1910	165	2084	12,6	100	100
	1930	177	2394	13,5	107	115
	1950	166	2448	14,7	101	117
	1955	153	2362	15,4	93	113
	1959	154	2388	15,5	93	115
Totaal vijf gemeenten	1910	690	6889	10,0	100	100
	1930	694	6965	10,0	101	101
	1950	643	7274	11,3	93	106
	1955	586	7115	12,1	85	103
	1959	600	7227	12,0	87	105
Oost Zeeuwsch- Vlaanderen	1910	1898	30610	16,1	100	100
	1930	2129	31431	14,8	112	103
	1950	2133	31409	14,7	112	103
	1955	2054	30756	15,0	108	100
	1959	2040	31115	15,3	107	102

Bronnen: Directie van de Landbouw (1910 - 1930)
C.B.S. (1950 - 1959)

BEDRIJVEN VAN ≥ 1 HA NAAR GROOTTEKLASSEN

	Aantal bedrijven					Percentage bedrijven				
	in de grootteklasse					in de grootteklasse				
	totaal	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 20 ha	≥ 20 ha	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 20 ha	≥ 20 ha	
5 Gemeenten										
1910	690	393	115	87	95	57	16	13	14	
1930	694	327	165	117	85	47	24	17	12	
1950	643	236	171	130	106	37	27	20	16	
1955	586	185	171	126	104	31	29	22	18	
1959	600	197	165	131	107	33	27	22	18	
Oost- en Zeeuwsch- Vlaanderen										
1910	1898	794	296	269	539	42	16	14	18	
1930	2129	838	409	344	538	40	19	16	25	
1950	2133	717	442	411	563	34	20	19	27	
1955	2054	635	451	407	461	31	22	20	27	
1959	2040	606	426	448	560	30	21	22	27	

Bronnen: Directie van de Landbouw (1910 - 1930)
C.B.S. (1947 - 1959).

WIJZIGINGEN IN HET AANTAL GEREgistREERDEN (1960 - 1964)

	Aantal geregistreeerden in de beroepsgroep						totaal
	land- bouwers	tuinders	C	D	spec.		
Geregistreerd in 1960	302	11	188	44	17		562
Sinds 1959 uit de registratie verdwenen 1)	-	6	1	60	25	3	95
	296	10	128	19	14		467
Overgegaan naar andere beroepsgroep:							
naar de landbouwers	.	-	4	-	1		
naar de tuinders	3	.	2	-	-		
naar de C-groep	13	-	.	3	1		
naar de D-groep	14	-	6	.	1		
naar de speciale groep	1	-	2	-	.		
Waardoor er de beroepsgroep verlieten	-	31	-	14	3	3	
Waardoor er tot de beroepsgroep toetraden	+	5	5	17	21	3	
	270	15	131	37	14		467
Sinds 1959 in de registratie opge- nomen 1)	+	2	1	18	4	1	26
Geregistreerd in 1964	272	16	149	41	15		493

1) Als op hetzelfde adres in beide jaren een geregistreeerde woonde, niet dezelfde persoon zijnde (b.v. vader in 1959-zoon 1964), dan is dit geval niet gerekend als een verdwenen of nieuw gevestigde geregistreeerde.

Bronnen: C.B.S., L.E.I.

	Aantal geregistreerden									
	Zuiddorpe-Overslag		Koewacht		St. Jansteen-Hulst		Clinge		totaal	
	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964
Landbouwers:										
1 - 5 ha	1	1	9	7	6	2	1	3	17	13
5 - 10 ha	20	17	47	38	35	26	19	13	121	94
10 - 15 ha	12	14	26	25	15	13	14	13	67	65
15 - 20 ha	4	6	10	8	7	9	6	8	27	31
20 - 30 ha	8	5	12	15	13	17	5	4	38	41
≥ 30 ha	15	14	6	6	10	7	1	1	32	28
Alle landbouwers	60	57	110	99	86	74	46	42	302	272
Overige geregistreerden:										
tuinders	2	3	5	7	3	5	1	1	11	15
In groep C, < 1 ha	2	3	8	9	24	15	4	2	38	29
≥ 1 ha	17	14	40	38	71	53	22	15	150	120
totaal	19	17	48	47	95	68	26	17	188	149
In groep D, < 1 ha	1	3	5	1	5	4	1	-	12	8
≥ 1 ha	2	1	8	6	16	18	6	8	32	33
totaal	3	4	13	7	21	22	7	8	44	41
Met spec. bedrijven	1	1	8	9	8	5	-	-	17	15
Alle geregistreerden	85	82	184	169	213	174	80	68	562	493

Bron: C.B.S. 1960 en 1964, L.E.I.

VERDWENEN GEREgistREERDEN 1) (1960-1964)

	Aantal geregistreerden					to- taal
	in de beroepsgroep					
	land- bou- wers	tuin- ders	C	D	spec.	
Aant. verdw. geregistreerden: totaal	6	1	60	25	3	95
In Zuiddorpe-Overslag	2	1	2	2	-	7
In Koewacht	1	-	14	10	2	27
In St.Jansteen-Hulst	2	-	37	9	1	49
In Clinge	1	-	7	4	-	12

Grootteklasse:						
zonder cultuurgrond	-	-	3	-	1	4
< 1 ha	-	-	15	6	-	21
1 - 5 ha	-	1	41	18	2	62
5 - 10 ha	4	-	1	1	-	6
10 - 15 ha	2	-	-	-	-	2

Reden van verdwijnen:						
naar bedrijf buiten het blok	2	-	1	-	-	3
beroepsverandering	1	-	3	-	-	4
ouderdom, rustend	1	1	4	13	-	19
overlijden	2	-	3	3	1	9
grond nu legland	-	-	23	4	-	27
onteigening	-	-	4	-	-	4
grondgebruik losgelaten	-	-	5	1	-	6
failliet e.d.	-	-	3	-	1	4
zaaklaar verhuurd of niet zaaklaar						
gehuurd	-	-	2	1	-	3
administratief	-	-	10	3	1	14
overige redenen	-	-	2	-	-	2

Oppervl. betrokken cult.gr. in ha ('60)	49,01	2,30	90,27	50,26	4,49	196,33

Bestemming van deze grond:						
toegevoegd aan bestaande bedrijven						
in het blok	18,80	2,30	28,35	35,17	4,49	89,11
toegevoegd aan bestaande bedrijven						
buiten het blok	30,21	-	0,60	0,90	-	31,71
in gebruik als legland	-	-	42,25	11,63	-	53,88
onttrokken aan agr. bestemming	-	-	7,71	-	-	7,71
bos-of kerstdennen	-	-	2,26	-	-	2,26
administratief verdwenen	-	-	9,10	2,56	-	11,66

1) Exclusief dus overnemingsgevallen.

Bronnen: C.B.S., L.E.I.

NIEUW GEREGISTREERDEN SINDS 1960

	Aantal geregistreerden						totaal
	in de beroepsgroep						
	landbou- wers	tuinders	C	D	spec.		
Aantal nieuw geregistreerden	2	1	18	4	1	26	
In Zuiddorpe-Overslag	2	1	-	1	-	4	
In Koewacht	-	-	10	1	1	12	
In St.Jansteen-Hulst	-	-	8	1	-	9	
In Clinge	-	-	-	1	-	1	
Grootteklasse:							
zonder cultuurgrond	-	-	4	1	-	5	
< 1 ha	-	-	3	1	1	5	
1 - 5 ha	-	1	10	2	-	13	
5 - 10 ha	1	-	1	-	-	2	
10 - 15 ha	1	-	-	-	-	1	
Reden van registratie:							
afgesplitst van ander landb.bedr.	1	1	4	-	-	6	
gevestigd op los land	-	-	3	-	1	4	
in gebruik nemen van legland	-	-	2	-	-	2	
zaaiklaar land gehuurd	-	-	1	-	-	1	
geregistreerd v.h. houden van vee	-	-	6	1	-	7	
voorheen ten onrechte niet gere-							
gistreerd	-	-	1	-	-	1	
afgesplitst van overgedaan eigen							
bedrijf	1	-	1	3	-	5	
Oppervlakte cult.grond in ha	18,54	4,75	27,22	5,30	0,70	56,51	

Bronnen: C.B.S., L.E.I.

OVERGEDRAGEN BEDRIJVEN IN DE PERIODE 1960 - 1964

	Aantal overdrachten						totaal
	in de beroepsgroep						
	land- bouwers (A+B)	tuinders (A+B)	C	D	speci- aal		
Aantal overdrachten	35	3	13	2	2	55	
Grootteklasse (1964):							
zonder cultuurgrond							
< 1 ha	-	-	1	-	-	1	
1 - 5 ha	-	-	1	-	-	1	
5 - 10 ha	-	3	11	2	1	17	
10 - 15 ha	7	-	-	-	1	8	
15 - 20 ha	11	-	-	-	-	11	
20 - 30 ha	1	-	-	-	-	1	
≥ 30 ha	8	-	-	-	-	8	
8	8	-	-	-	-	8	
Reden van overdracht door							
voorig bedrijfshoofd:							
ouderschap	24	1	5	-	-	30	
overlijden	7	-	4	2	-	13	
opheffing maatschap	2	1	1	-	-	4	
vorming maatschap	2	1	-	-	-	3	
beroepsverandering	-	-	3	-	1	4	
bedrijfsverandering	-	-	-	-	1	1	
Overname vond plaats door							
zoon	20	-	4	-	-	24	
schoonzoon	3	-	1	-	-	4	
weduwe	1	-	1	2	-	4	
familie	3	-	4	-	-	7	
vreemde	3	1	1	-	2	7	
deelgeno(o)t(en) vorig bedr.	5	2	2	-	-	9	

Bron: C.B.S. 1960 en 1964, L.E.I.

	Grondverkeer in ha											
	landbouwers (A + B)						tuin- ders (A+B)	groep C	groep D	spec. groep	to- taal	
	in de grootteklasse											
	to- taal											
	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	20-30 ha	≥30 ha						
Oppervl. cult.gr. van alle geregistreerden	48	705	791	528	977	1174	4223	78	507	82	38	4928
Vergrotingen:												
herverkaveling	-	2	2	-	-	21	25	-	-	-	-	25
legland in cultuur gebracht	0	-	-	-	-	-	0	-	0	2	1	3
land nieuw in cult. gebracht	-	-	-	-	0	-	0	-	1	-	-	1
administratief	-	0	1	2	4	5	12	1	0	-	-	13
oorzaak onbekend	-	7	8	14	22	47	98	5	62	2	1	168
Alle vergrotingen	0	9	11	16	26	73	135	6	63	4	2	210
Aantal gevallen	1	11	15	8	11	11	57	6	16	4	4	87
Verkleiningen:												
onteigening	1	2	1	3	8	4	20	1	4	1	-	26
herverkaveling	-	3	5	6	0	13	27	-	7	-	-	34
cult.grond legland geworden	-	5	-	-	2	-	7	-	6	0	-	13
uitgraving	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
administratief	-	0	4	2	1	2	9	-	0	-	0	9
oorzaak onbekend	2	22	2	-	10	6	42	5	22	50	0	119
Alle verkleiningen	3	32	12	11	21	26	105	6	40	51	0	202
Aantal gevallen	4	21	11	5	12	10	63	3	27	12	2	107

Bron: Aantekeningen d.b.h. op de landbouwtellingformulieren 1964.

VERKAVELING

	Aant. bedr. w.v. gege- vens bekend zijn	Aantal bedrijven met kavels										Aant. ka- vels totaal	Gem. aant. kavels per bedr.	Gem. kavel- groot- te in ha
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	≥10			
Landbouwers:														
1 - 5 ha	18	4	2	4	3	2	2	1	-	-	-	61	3,4	1,11
5 - 10 ha	122	3	5	24	35	21	15	8	4	3	4	577	4,7	1,62
10 - 15 ha	58	-	7	4	17	9	4	6	1	4	6	312	5,4	2,24
15 - 20 ha	27	-	1	5	6	7	3	3	-	-	1	134	5,0	3,48
20 - 30 ha	37	-	2	6	3	7	5	3	2	3	6	231	6,2	3,84
≥ 30 ha	32	-	1	2	7	5	7	5	1	2	2	196	6,1	6,47
Alle landbouwers	294	7	18	45	71	51	36	26	9	12	19	1511	5,2	2,83
< 60% bouwvl. en														
< 10% tuinland	21	1	1	7	7	2	2	1	-	-	-	81	3,9	2,50
60 - 70% bouwvl. en														
< 10% tuinland	73	3	3	11	24	14	4	6	1	4	3	351	4,8	2,38
70 - 80% bouwvl. en														
< 10% tuinland	110	2	8	12	23	17	17	9	6	5	11	612	5,6	2,57
≥ 80% bouwvl. en														
< 10% tuinland	81	1	4	15	14	16	12	10	1	3	5	427	5,3	3,74
Landb. met ≥ 10% tuinvl.	9	-	2	-	3	2	1	-	1	-	-	40	4,4	1,64
Zuiddorpe-Overslag	60	-	4	4	11	8	10	7	5	6	5	363	6,1	3,33
Koewacht	108	2	10	19	23	20	15	9	1	4	5	520	4,8	2,61
St. Jansteen-Hulst	82	4	3	18	19	14	8	5	1	2	8	417	5,1	2,86
Clinge	44	1	1	4	18	9	3	5	2	-	1	211	4,8	2,67

Bron: C.B.S. 1959 en L.E.I.

EIGENDOM EN PACT

	Aantal bedrijven							Oppervlakte cultuurgrond	Percentage cultuurgrond	
	totaal	met de oppervlakte cultuurgrond					eigendom		pacht	
		100% eigendom	≥ 50% eigendom	> 50 %	pacht	100%				
										pacht
Zuiddorpe	54	7	8	20	19	949	27	73		
Overslag	40	1	1	10	28	419	8	92		
Koewacht	185	22	31	60	72	1542	28	72		
St. Jansteen	223	35	24	61	103	1959	21	79		
Clinge	161	11	22	49	79	2391	18	82		
Totaal	663	76	86	200	301	7260	22	78		
Oost Zeeuwsch -										
Vlaanderen	2263	347	276	553	1087	31230	29	71		
Zeeland	12607	2877	2135	2902	4693	138216	38	62		

Bron: C.B.S. 1959.

GEPACHTE GROND

	Oppervlakte pacht in ha	Percentage gepacht										
		van ouders	korter dan 1 jaar	langer dan 1 jaar		van eigenaren						in het buitenland wonend
						in Nederland			rechtspersonen			
						particulieren	overige	overheid	overige			
				met bedrijfsgebouwen	zonder bedr.-gebouwen	agrar. riërs						
Zuiddorpe	693	13	-	34	66	32	12	2	2	2	52	
Overslag	385	7	2	45	53	17	10	3	1	1	69	
Koewacht	1106	3	0	18	82	11	38	3	0	0	48	
St. Jansteen	1538	5	4	2	94	13	45	3	4	4	35	
Clinge	1961	4	0	1	99	11	32	2	12	12	43	
Totaal	5683	5	1	11	88	15	33	3	5	5	44	
Oost Zeeuwsch-Vlaanderen	22250	12	2	34	64	24	28	12	3	3	33	1
Zeeland	86167	17	2	45	53	28	36	9	7	7	20	58

Bron: C.B.S. 1959.

	Aantal bedrijven		Oppervlakte cultuurgrond			
	totaal	met cultuurgr. in België	tot. (van bedr. met cult.gr. in België)	waarvan in België		
				totaal	bouwland	grasland
Landbouwers:						
1 - 5 ha	13	1	3,35	0,88	0,88	-
5 - 10 ha	94	7	52,90	14,78	10,68	4,10
10 - 15 ha	65	6	67,51	10,76	8,04	2,72
15 - 20 ha	31	-	-	-	-	-
20 - 30 ha	41	3	74,26	16,18	7,56	8,62
≥ 30 ha	28	-	-	-	-	-
Alle landbouwers	272	17	198,02	42,60	27,16	15,44
Zuiddorpe-Overslag	57	4	41,87	7,60	5,10	2,50
Koewacht	99	4	29,47	5,60	4,00	1,60
St.Jansteen-Hulst	74	9	128,68	29,40	18,06	11,34
Clinge	42	-	-	-	-	-
Overige grondgebruikers:						
tuinders	16	-	-	-	-	-
In groep C	141	5	14,65	4,13	3,53	0,60
In groep D	39	-	-	-	-	-
Met spec. bedrijven	15	1	2,95	2,95	2,95	-
Alle grondgebruikers	483	23	215,62	49,68	33,64	16,04

Bron: C.B.S. 1964, L.E.I.

BEDRIJFSGEBOUWEN

	Aantal hoofdbedrijfsgebouwen															
	vóór 1850 ge- bouwd				gebouwd tussen 1850 en 1914				gebouwd tussen 1915 en 1940				gebouwd na 1940			
	eig.		pacht		eig.		pacht		eig.		pacht		eig.		pacht	
	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	tot.	
Zuiddorpe	4	2	6	10	6	16	7	1	8	5	2	7	26	11	37	
Overslag	8	-	8	7	3	10	2	8	10	1	2	3	18	13	31	
Koewacht	13	1	14	41	8	49	31	9	40	19	3	22	104	21	125	
St.Jansteen	7	3	10	44	9	53	28	1	29	18	1	19	97	14	101	
Clinge	1	-	1	52	5	57	41	8	49	15	5	20	109	18	127	
Totaal	33	6	39	154	31	185	109	27	136	58	13	71	354	77	431	

Bron: C.B.S. 1961.

OPENBARE NUTSVOORZIENINGEN

	Aantal bedrijven	Percentage bedrijven aangesloten op						telefoon
		elektriciteit		waterleiding		woning	bedrijfs- gebouw	
		woning	bedrijfs- gebouw	kracht stroom				
Landbouwers:								
1 - 5 ha	17	88	41	6	94	6	-	
5 - 10 ha	121	92	52	17	94	20	14	
10 - 15 ha	67	93	66	26	94	29	36	
15 - 20 ha	27	89	74	19	93	41	33	
20 - 30 ha	38	92	76	34	82	50	61	
≥ 30 ha	32	88	72	38	78	56	97	
Alle landbouwers	302	91	62	23	91	31	35	
Zuiddorpe-Overslag	60	87	67	23	95	45	42	
Koewacht	110	88	49	18	93	16	37	
St. Jansteen-Hulst	86	94	71	25	87	36	35	
Clinge	46	98	67	28	87	35	17	
Overige geregistreerden:								
tuinders	11	91	55	-	91	9	64	
In groep C, < 1 ha	32	88	22	6	81	9	38	
≥ 1 ha	150	95	32	16	95	12	62	
totaal	182	94	36	15	92	12	58	
In groep D, < 1 ha	11	100	9	-	64	9	18	
≥ 1 ha	32	97	19	-	97	-	16	
totaal	43	98	16	-	88	2	16	
Spec. groep: < 1 ha	1	100	100	100	100	100	100	
≥ 1 ha	12	100	75	33	100	33	67	
totaal	13	100	77	31	100	31	69	
Alle geregistreerden	551	93	50	18	91	22	42	

Bron: C.B.S. 1960 en L.E.I.

BEDRIJFSTYPOLOGIE VAN LANDBOUWBEDRIJVEN

	Aantal bedrijven											
	totaal		met $\geq 10\%$ bouwland									
			< 60		60 - 69		70 - 79		≥ 80		met $\geq 10\%$ tuinbouw	
	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964	1960	1964
Landbouwers:												
1 - 5 ha	17	13	2	5	8	3	3	2	3	2	1	1
5 - 10 ha	121	94	13	14	34	28	46	31	23	18	5	3
10 - 15 ha	67	65	5	11	20	18	27	25	13	9	2	2
15 - 20 ha	27	31	-	-	6	7	14	15	6	6	1	3
20 - 30 ha	38	41	1	3	4	8	17	10	16	19	-	-
≥ 30 ha	32	28	1	1	3	1	8	7	20	18	-	1
Alle landbouwers	302	272	22	34	75	65	115	90	81	72	9	11
Zuiddorpe-Overslag	60	57	2	9	18	18	29	19	10	10	1	1
Koewacht	110	99	10	15	24	22	36	36	34	23	6	3
St.Jansteen-Hulst	86	74	6	6	15	11	31	20	32	33	2	4
Clinge	46	42	4	4	18	14	19	15	5	6	-	3

Bron: C.B.S. 1960 en 1964, L.E.I.

GRONDGEbruik

	Oppervlakte cultuurgrond in ha	Percentage cultuurgrond in gebruik als		
		bouwland	grasland	tuinland
Landbouwers:				
1 - 5 ha	48	57	42	1
5 - 10 ha	705	69	30	1
10 - 15 ha	791	68	31	1
15 - 20 ha	528	72	26	2
20 - 30 ha	977	76	23	1
≥ 30 ha	1174	82	17	1
Alle landbouwers	4223	74	25	1
Zuiddorpe-Overslag	1147	74	26	0
Koewacht	1321	73	26	1
St. Jansteen-Hulst	1211	78	21	1
Clinge	544	71	28	1
Ov. grondgebruikers:				
tuinders	78	26	11	63
In groep C, < 1 ha	10	44	16	40
≥ 1 ha	496	53	43	4
totaal	506	53	42	5
In groep D, < 1 ha	3	32	55	13
≥ 1 ha	79	72	27	1
totaal	82	70	29	1
Met spec. bedrijven	38	40	43	17
Alle grondgebruikers	4927	71	27	2

Bron: C.B.S. 1964.

ONTWIKKELING VAN HET GRONDGEBRUIK

Bijlage 30

		Oppervl. cultuurground		Percentage cult.gr. in gebruik als		
		totaal	indexcijfer (1950 = 100)	bouwland	grasland (incl. kunstweide)	tuinland
Zuiddorpe	1950	945	100	76	23	1
	1955	886	94	75	24	1
	1960	873	92	74	25	1
Overslag	1950	419	100	75	25	-
	1955	418	100	73	27	-
	1960	435	104	69	31	-
Koewacht	1950	1607	100	80	20	0
	1955	1545	96	76	23	1
	1960	1568	98	72	25	3
St. Jansteen	1950	1942	100	77	22	1
	1955	1922	99	71	27	2
	1960	2067	106	73	25	2
Clinge	1950	2461	100	78	22	0
	1955	2366	96	78	22	0
	1960	2383	97	79	20	1
Oost Zeeuwsch- Vlaanderen	1950	31744	100	79	20	1
	1955	30854	97	78	20	2
	1960	31444	99	79	19	2
Zeeland	1950	140430	100	73	21	6
	1955	135730	97	75	20	5
	1960	138659	99	75	18	7
Nederland	1950	2333404	100	39	54	4
	1955	2307664	99	40	56	4
	1960	2305388	99	38	57	5

Bron: C.B.S.

DE SPECIALE BEDRIJVEN

	Aantal geregistreerden							
	totaal		zonder cultuurgrond		< 1 ha			
					1960	1964	1960	1964
Pluimveehouder	9	5	3	-	-	2	6	3
Varkenshouder	4	7	-	-	-	2	4	5
Schapenhouder	2	1	1	-	-	-	1	1
Bloemist, boomkweker	2	2	-	-	1	1	1	1
Totaal	17	15	4	-	1	5	12	10

Bron: C.B.S. 1960 en 1964, L.E.I.

BOUWLANDGEBRUIK

Percentage bouwland beteeld met															ov. ge- wassen (incl. braak- land)
Oppervlakte bouwland	granen				peulvruchten			hakvruchten				vlas	gras- zaad		
	rog- ge	haver	gerst	tarwe	tot.	gr. erwt.	bo- nen	tot.	aard.	suiker- bieten	v.- bieten			tot.	
Landbouwers:															
1 - 5 ha	27	11	11	26	5	55	5	7	12	6	-	6	12	20	1
5 - 10 ha	489	5	8	25	15	55	5	7	12	6	9	7	22	8	3
10 - 15 ha	537	3	5	20	17	47	6	7	13	9	12	6	27	9	3
15 - 20 ha	584	2	5	21	18	48	6	6	12	8	13	5	26	12	2
20 - 30 ha	745	1	3	19	23	48	8	5	13	9	13	3	25	11	2
≥ 30 ha	963	1	2	20	26	49	10	4	14	6	13	1	20	12	2
Alle landbouwers	3144	2	4	21	21	49	7	6	13	7	13	4	24	10	2
Zuiddorpe-Overslag	848	2	5	23	22	53	8	5	13	6	11	3	20	10	3
Koewacht	966	2	5	21	19	49	6	7	13	7	11	4	22	11	3
St. Jansteen-Hulst	943	2	2	18	23	46	7	4	11	10	15	3	28	12	2
Clinge	387	3	6	19	18	49	8	9	17	6	9	7	22	6	3
Ov. grondgebruikers:															
tuinders	23	6	6	10	13	37	3	16	19	4	12	2	18	15	11
In groep C, < 1 ha	5	20	3	16	10	57	9	1	10	19	3	4	26	-	7
≥ 1 ha	264	8	4	22	12	47	2	6	8	15	11	2	28	11	6
totaal	269	8	4	22	12	47	2	6	8	15	11	2	28	11	6
In groep D, < 1 ha	1	14	40	9	-	63	-	6	6	13	-	15	28	-	3
≥ 1 ha	57	18	5	22	12	57	8	3	11	4	7	2	13	17	2
totaal	58	18	6	21	12	57	8	3	11	4	7	2	13	17	2
Met spec. bedrijven	15	13	-	48	-	61	-	1	1	8	3	4	15	18	5
Alle grondgebruikers	3509	3	4	21	20	49	7	5	12	8	12	4	24	11	3

Bron: C.B.S. 1964.

GRASLAND

- 67 -

	Oppervlak- te grasland	Percentage grasland	
		tijdelijk	blijvend
Landbouwers:			
1 - 5 ha	20	-	100
5- 10 ha	213	2	98
10 - 15 ha	247	1	99
15 - 20 ha	136	5	95
20 - 30 ha	227	0	100
≥ 30 ha	207	5	95
Alle landbouwers	1050	2	98
Zuiddorpe-Overslag	296	5	95
Koewacht	348	2	98
St. Jansteen-Hulst	256	0	100
Clinge	150	1	99
Overige grondgebruikers:			
tuinders	8	7	93
In groep C, < 1 ha	2	-	100
≥ 1 ha	211	1	99
totaal	213	1	99
In groep D, < 1 ha	2	-	100
≥ 1 ha	21	-	100
totaal	23	-	100
Met speciale bedrijven	17	-	100
Alle grondgebruikers	1311	2	98

Bron: C.B.S. 1964.

1530

TUINBOUW

	Aantal bedrijven met tuinbouw		Oppervlakte tuinland in ha		Bedrijven met tuinb. die deze teelt willen uitbreiden	Bedrijven zonder tuinb. die ermee willen beginnen
	1960	1964	1960	1964		
Landbouwers:						
1 - 5 ha	1	1	0,30	0,51	-	-
5 - 10 ha	19	6	9,60	5,23	-	1
10 - 15 ha	10	5	7,03	7,27	1	1
15 - 20 ha	4	3	6,06	9,29	-	1
20 - 30 ha	4	3	2,25	5,83	-	-
≥ 30 ha	3	4	4,22	7,25	1	-
Alle landbouwers	41	22	29,46	35,38	2	3
Zuiddorpe-Overslag	4	4	4,89	5,42	-	1
Koewacht	28	11	18,95	7,67	1	2
St.Jansteen-Hulst	6	4	4,20	14,73	1	-
Clinge	3	3	1,42	7,56	-	-
Overige grondgebruikers:						
tuinders	11	16	25,16	49,34	3	-
In groep C, < 1 ha	17	11	7,87	4,23	1	-
≥ 1 ha	22	16	19,14	20,60	3	-
totaal	39	27	27,01	24,83	4	-
In groep D, < 1 ha	1	-	0,20	0,45	-	-
≥ 1 ha	3	2	0,65	0,46	-	-
totaal	4	2	0,85	0,91	-	-
Met spec. bedrijven	6	6	8,43	6,33	-	-
Alle grondgebruikers	101	73	90,91	116,79	9	-

Bron: C.B.S. en L.E.I.

TUINBOUWGEWASSEN

	Oppervlakte tuinb.- gewassen	Oppervlakte tuinbouwgewassen in ha					onder glas	
		in de open grond			overige gew.	ver- warmd	koud	
		groen- ten	fruit	klein- fruit				
Landbouwers:								
1 - 5 ha	0,51	0,51	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	5,23	2,11	1,88	0,24	1,00	-	-	-
10 - 15 ha	7,27	3,92	3,35	-	-	-	-	-
15 - 20 ha	9,29	4,85	3,16	0,83	0,45	-	-	-
20 - 30 ha	5,83	0,60	4,33	-	0,90	-	-	-
≥ 30 ha	7,25	0,80	4,45	-	2,00	-	-	-
Alle landbouwers	35,38	12,79	17,17	1,07	4,35	-	-	-
Zuiddorpe-Overslag	5,42	1,02	2,33	0,07	2,00	-	-	-
Koewacht	7,67	5,70	-	0,62	1,35	-	-	-
St.Jansteen-Hulst	14,73	4,30	10,19	0,24	-	-	-	-
Clinge	7,56	1,77	4,65	0,14	1,00	-	-	-
Ov. grondgebruikers:								
tuinders	49,34	21,49	23,27	4,34	0,06	-	-	0,18
In groep C, < 1 ha	4,23	2,24	1,70	0,27	-	-	-	0,02
≥ 1 ha	20,60	9,26	-	0,67	10,67	-	-	-
totaal	24,83	11,50	1,70	0,94	10,67	-	-	0,02
In groep D, < 1 ha	0,45	0,40	-	0,05	-	-	-	-
≥ 1 ha	0,46	0,10	-	-	0,36	-	-	-
totaal	0,91	0,50	-	0,05	0,36	-	-	-
Met spec. bedrijven	6,33	3,24	0,59	0,49	1,89	0,09	0,09	0,03
Alle grondgebruikers	116,79	49,52	42,73	6,89	17,33	0,09	0,09	0,23

Bron: C.B.S. 1964.

RUNDVEESTAPEL

- 70 -

	Aantal bedrijven	Aantal melkkoeien per		Per 100 melkkoei- en		Bedrijven met overige mestvee	
		100 ha cult.gr.	100 ha grasland	aantal kalveren	aantal pinken	totaal	gemiddeld per bedr.
Landbouwers:							
1 - 5 ha	13	15	35	57	29	8	5,4
5 - 10 ha	94	31	104	80	104	65	5,0
10 - 15 ha	65	35	112	73	63	56	7,0
15 - 20 ha	31	31	120	87	97	29	6,7
20 - 30 ha	41	20	88	90	109	33	10,1
≥ 30 ha	28	7	39	159	298	24	13,0
Alle landbouwers	272	22	90	88	108	215	7,4
Zuiddorpe-Overstag	57	21	82	83	133	50	7,6
Koewacht	99	27	101	98	73	73	7,0
St.Janstaen-Hulst	74	14	65	95	181	56	8,5
Clinge	42	34	124	67	75	36	6,5
Overige geregistreerden:							
tuinders	16	10	97	63	63	2	3,0
In groep C, < 1 ha	29	10	48	300	100	1	1,0
≥ 1 ha	120	14	33	197	134	41	9,0
totaal	149	14	33	199	134	42	8,8
In groep D, < 1 ha	8	30	55	300	-	2	2,5
≥ 1 ha	33	8	28	83	133	10	3,9
totaal	41	9	30	114	114	12	3,7
Met spec. bedrijven	15	5	12	150	-	4	9,3
Alle geregistreerden	493	21	79	95	109	275	7,5

Bron: C.B.S. 1964.

	Bedr. met melkkoeien				Bedr. zonder melkkoeien		Bedr. met mestvee				Bedr. zonder mestvee	
	tot.	welke			tot.	welke melkk. willen gaan houden	tot.	welke		tot.	welke mest-vee willen gaan houden	
		even-veel	meer	min-der				even-veel	meer			
												mestvee willen gaan houden dan thans
Landbouwers:												
1 - 5 ha	4	4	-	-	9	-	8	6	1	1	5	-
5 - 10 ha	69	55	13	1	25	1	65	59	4	2	29	1
10 - 15 ha	59	45	12	2	6	1	56	54	2	-	9	1
15 - 20 ha	30	20	9	1	1	1	29	26	2	1	2	-
20 - 30 ha	38	31	7	-	3	-	33	31	2	-	8	2
≥ 30 ha	22	18	3	1	6	-	24	21	3	-	4	-
Alle landbouwers	222	173	44	5	50	3	215	197	14	4	57	4
Zuiddorpe-Overstag	49	35	13	1	8	1	50	41	7	2	7	-
Koewacht	80	68	10	2	19	2	73	68	4	1	26	4
St.Jansteen-Hulst	56	45	10	1	18	-	56	53	3	-	18	-
Clinge	37	25	11	1	5	-	36	35	-	1	6	-
Overige grondgebruikers:												
tuinders	2	1	1	-	14	-	2	2	-	-	14	-
In groep C, < 1 ha	1	1	-	-	20	-	1	1	-	-	20	-
≥ 1 ha	31	26	5	-	89	1	41	35	6	-	79	2
totaal	32	27	5	-	109	1	42	36	6	-	99	2
In groep D, < 1 ha	1	1	-	-	5	-	2	1	-	1	4	-
≥ 1 ha	3	3	-	-	30	-	10	10	-	-	23	-
totaal	4	4	-	-	35	-	12	11	-	1	27	-
Met spec. bedrijven	2	2	-	-	13	-	4	3	1	-	11	-
Alle grondgebruikers	262	207	50	5	221	4	275	249	21	5	208	6

Bron: enquête 1964.

MELKKOEIEN

- 72 -

	Aantal bedrijven						Gemidd. aant. melk- koeien per bedrijf 1)	
	totaal	met melkkoeien						
		geen	1 en 2	3 - 5	6 - 9	≥ 10		
Landbouwers:								
1 - 5 ha	13	9	3	1	-	-	4	1,8
5 - 10 ha	94	25	30	22	6	1	69	3,2
10 - 15 ha	65	6	15	25	13	6	59	4,7
15 - 20 ha	31	1	5	12	9	4	30	5,4
20 - 30 ha	41	3	14	11	5	8	38	5,2
≥ 30 ha	28	6	16	4	-	2	22	3,7
Alle landbouwers	272	50	83	85	33	21	222	4,3
Zuiddorpe-Overslag	57	8	16	19	8	6	49	5,0
Koewacht	99	19	31	29	10	10	80	4,4
St.Jansteen-Hulst	74	18	29	22	4	1	56	2,9
Clinge	42	5	7	15	11	4	37	5,1
Overige geregistreerden:								
tuinders	16	14	1	-	1	-	2	4,0
In groep C, < 1 ha	29	28	1	-	-	-	1	1,0
≥ 1 ha	120	89	23	6	2	-	31	2,3
totaal	149	117	24	6	2	-	32	2,2
In groep D, < 1 ha	8	7	1	-	-	-	1	1,0
≥ 1 ha	33	30	2	1	-	-	3	2,0
totaal	41	37	3	1	-	-	4	1,8
Met speciale bedrijven	15	13	2	-	-	-	2	1,0
Alle geregistreerden	493	231	103	92	36	21	262	4,0

1) Met melkkoeien.

Bron: C.B.S. 1964.

MELKMACHINES

Aantal melkkoeien	Percentage melkmachines	
	op landbouw- bedrijven	op alle bedrijven
1 - 9	7	7
5 - 9	29	29
≥ 10	81	81

Alle bedrijven met ≥ 7 melkkoeien	56	57

Alle bedrijven in het blok	15	13

Zuiddorpe-Overslag	20	18
Koewacht	15	14
St. Jansteen-Hulst	9	7
Clinge	16	15

Bron: C.B.S. 1964.

	Aantal bedrijven									
	totaal	met mestkal- veren		gemidd. p. bedr.	met _____ stuks overig mestvee					
		totaal			1 - 5	6 - 10	11 - 15	≥ 16	totaal	gemidd. p. bedr.
Landbouwers:										
1 - 5 ha	13	-	-	-	4	4	-	-	8	5,4
5 - 10 ha	94	1	2,0	-	37	26	2	-	65	5,0
10 - 15 ha	65	1	1,0	-	26	17	11	2	56	7,0
15 - 20 ha	31	-	-	-	13	10	6	-	29	6,7
20 - 30 ha	41	1	1,0	-	9	10	8	6	33	10,1
≥ 30 ha	28	1	6,0	-	5	7	5	7	24	13,0
Alle landbouwers	272	4	2,5	-	94	74	32	15	215	7,4
Zuiddorpe-Overslag	57	1	6,0	-	21	17	8	4	50	7,6
Koewacht	99	-	-	-	31	25	15	2	73	7,0
St.Janstaen-Hulst	74	2	1,0	-	25	19	4	8	56	8,5
Clinge	42	1	2,0	-	17	13	5	1	36	6,5
Overige geregistreerden:										
tuinders	16	-	-	-	2	-	-	-	2	3,0
In groep C, < 1 ha	29	-	-	-	1	-	-	-	1	1,0
≥ 1 ha	120	3	2,3	-	16	13	7	5	41	9,0
totaal	149	3	2,3	-	17	13	7	5	42	8,8
In groep D, < 1 ha	8	-	-	-	2	-	-	-	2	2,5
≥ 1 ha	33	-	-	-	9	1	-	-	10	3,9
totaal	41	-	-	-	11	1	-	-	12	3,7
Met speciale bedrijven	15	-	-	-	1	1	2	-	4	9,3
Alle geregistreerden	493	7	2,4	-	125	89	41	20	275	7,5

Bron: C.B.S. 1964.

VEESTALLING EN BEDRIJFSVOERING

	Aantal bedrijven							
	met be- drijfs- gebouwen	met melkveestal gebouwd vóór 1940		met een loopstal voor jongvee	met één ver- plaats- bare weidepom- pen	met ven- tilatie in hooi- tas of hooiberg	dat groen- voer pleegt in te kuilen	met groen- voeder- silos
		totaal	waarvan gemoder- niseerd					
Zuiddorpe	37	22	2	-	4	-	13	11
Overslag	31	11	1	2	6	-	11	4
Koewacht	125	96	-	1	10	-	69	19
St.Jansteen	111	88	1	15	15	1	70	22
Clinge	127	105	2	15	18	-	80	31
Totaal	431	322	6	33	53	1	243	87

- 75 -

Bron: C.B.S. 1961.

	Aantal bedrijven									
	met mestvarkens			met fokzeugen						
	totaal	totaal	gemiddeld per bedr.	totaal	1 - 4	5 - 9	10-19	≥ 20	gemiddeld per bedr.	
Landbouwers:										
1 - 5 ha	13	3	3,3	1	-	1	-	-	9,0	
5 - 10 ha	94	23	3,3	39	29	6	3	1	4,7	
10 - 15 ha	65	26	1,8	46	33	11	1	1	4,5	
15 - 20 ha	31	12	1,1	22	12	7	3	-	5,3	
20 - 30 ha	41	17	1,6	24	13	9	-	2	6,3	
≥ 30 ha	28	5	1,4	7	4	2	1	-	4,7	
Alle landbouwers	272	86	2,0	139	91	36	8	4	5,1	
Zuiddorpe-Overstag	57	18	1,3	29	23	5	1	-	3,4	
Koewacht	99	30	2,6	56	35	16	3	2	5,7	
St.Jansteen-Hulst	74	28	2,0	32	20	8	3	1	5,3	
Clinge	42	10	1,7	22	13	7	1	1	5,2	
Overige geregistreerden:										
tuinders	16	1	6,0	2	1	1	-	-	5,0	
In groep C, < 1 ha	29	10	7,1	4	2	1	1	-	6,0	
≥ 1 ha	120	20	9,6	12	7	4	1	-	4,6	
totaal	149	30	5,0	16	9	5	2	-	4,9	
In groep D, < 1 ha	8	2	1,0	1	1	-	-	-	4,0	
≥ 1 ha	33	3	1,7	-	-	-	-	-	-	
totaal	41	5	1,5	1	1	-	-	-	4,0	
Met speciale bedrijven	15	5	69,4	4	-	2	2	-	10,5	
Alle geregistreerden	493	127	5,5	162	102	44	12	4	5,2	

Bron: C.B.S. 1964.

LEGHENNEN

	Aantal bedrijven						Gemiddeld per be- drijf 1)
	totaal	met legghennen				met leg- hennen	
		< 50	50-99	100-499	≥ 500		
Landbouwers:							
1 - 5 ha	13	8	2	-	-	10	22
5 - 10 ha	94	70	1	2	-	73	19
10 - 15 ha	65	43	1	3	-	47	29
15 - 20 ha	31	25	-	-	-	25	16
20 - 30 ha	41	32	2	-	-	34	17
≥ 30 ha	28	21	-	-	-	21	14
Alle landbouwers	272	199	6	5	-	210	20
Zuiddorpe-Overslag	57	46	1	2	-	49	19
Koewacht	99	75	2	1	-	78	18
St. Jansteen-Hulst	74	55	3	1	-	59	22
Clinge	42	23	-	1	-	24	24
Ov. geregistreerden:							
tuinders	16	5	-	2	-	7	58
In groep C, < 1 ha	29	11	2	2	-	15	41
≥ 1 ha	120	54	1	1	-	56	15
totaal	149	65	3	3	-	71	20
In groep D, < 1 ha	8	4	-	2	-	6	65
≥ 1 ha	33	18	-	-	-	18	9
totaal	41	22	-	2	-	24	23
Met speciale bedrijven	15	2	-	3	2	7	551
Alle geregistreerden	493	293	9	15	2	319	33

1) Met legghennen.

Bron: C.B.S. 1964.

TOEKOMSTPLANNEN VARKENS- EN KIPPENHOUDERIJ

	Bedrijven met varkens					Bedrijven zonder varkens		Bedrijven met kippen					Bedrijven zonder kippen	
	tot.	welke			tot.	varkens willen gaan houden	tot.	welke			tot.	welke kippen willen gaan houden		
		even-veel	meer	minder				even-veel	meer	minder				
													varkens willen gaan houden dan thans	
landbouwers:														
1 - 5 ha	5	5	-	-	8	1	11	-	11	-	2	-	-	
5 - 10 ha	56	46	9	1	38	2	74	-	73	-	20	-	-	
10 - 15 ha	52	43	9	-	13	1	54	-	54	-	11	-	-	
15 - 20 ha	23	16	6	1	8	-	25	-	24	-	6	-	-	
20 - 30 ha	31	22	9	-	10	-	35	-	35	-	6	-	-	
≥ 30 ha	10	8	2	-	18	-	24	-	24	-	4	-	-	
alle landbouwers	177	140	35	2	95	4	223	-	221	-	49	-	-	
zuiddorpe-														
overslag	35	27	7	1	22	1	54	-	52	-	3	-	-	
toewacht	68	57	10	1	31	2	88	-	88	-	11	-	-	
St. Jansteen-Hulst	48	39	9	-	26	-	56	-	56	-	18	-	-	
Clinge	26	17	9	-	16	1	25	-	25	-	17	-	-	
iv. grondgebruikers:														
tuinders	2	1	1	-	14	-	7	-	6	-	9	-	-	
In groep C,														
< 1 ha	11	8	3	-	18	-	16	-	14	-	13	-	-	
≥ 1 ha	29	28	-	1	91	2	59	-	59	-	61	-	-	
totaal	40	36	3	1	109	2	75	-	73	-	74	-	-	
In groep D,														
< 1 ha	2	2	-	-	6	-	6	-	5	-	2	-	-	
≥ 1 ha	6	5	-	1	27	1	18	-	17	-	15	-	-	
totaal	8	7	-	1	33	-	24	-	22	-	17	-	-	
Met spec. bedr.	7	1	6	-	8	-	8	-	5	-	7	-	1	
Alle geregistreerden	234	185	45	4	259	6	337	5	327	5	156	1	1	

Bron: enquête 1964.

1530

VARKENSSCHUREN EN KIPPENHOKKEN

	Aantal bedrijven						
	met afzonderlijke na 1940 gebouwde varkensschuur v. 30 of meer mestvarkens				met kippenhokken		
	totaal	stal met buiten omloop	andere stal	met droogvoeding	400 of meer legghennen per hok	2000 of meer slachtkuikens per hok	waarvan met automatische drinkwatervoorziening
Zuiddorpe	-	-	-	-	1	-	-
Overslag	-	-	-	-	1	-	-
Koewacht	5	3	2	3	3	-	2
St. Jansteen	-	-	-	-	6	2	3
Clinge	1	-	1	1	1	-	-
Totaal	6	3	3	4	12	2	5

Bron: C.B.S. 1961.

	Aantal bedrijven					Gemiddeld aantal werkpaar- den per bedrijf 1)
	totaal	met alleen trekker	met trekker en werk- paarden	met alleen werkpaar- den	zonder trek- kracht	
Landbouwers:						
1 - 5 ha	13	1	-	5	7	1,0
5 - 10 ha	94	9	-	75	10	1,2
10 - 15 ha	65	4	5	48	8	1,6
15 - 20 ha	31	4	14	13	-	1,5
20 - 30 ha	41	6	23	12	-	1,5
≥ 30 ha	28	8	18	2	-	2,3
Alle landbouwers	272	32	60	155	25	1,5
Zuiddorpe-Overslag	57	9	15	30	3	1,7
Koewacht	99	12	16	57	14	1,4
St. Jansteen-Hulst	74	9	22	37	6	1,4
Clinge	42	2	7	31	2	1,4
Overige grondgebruikers:						
tuinders	16	9	2	-	5	1,0
In groep C, < 1 ha	21	2	-	-	19	-
≥ 1 ha	120	5	-	7	108	1,0
totaal	141	7	-	7	127	1,0
In groep D, < 1 ha	6	-	-	-	6	-
≥ 1 ha	33	-	-	3	30	1,0
totaal	39	-	-	3	36	1,0
Met speciale bedrijven	15	3	-	1	11	1,0
Alle grondgebruikers	483	51	62	166	204	1,4

1) Met werkpaarden.

Bron: C.B.S. 1964.

ARBEIDSKRACHTEN 1960

	Aant. bedrijfs- hoofden	Aantal arbeidskrachten op de tel datum														Gemiddeld aantal mannelijke arbeidskrachten per bedr.		Oppervlakte per man- lijke ar- beidskracht	
		vast						tijdelijk											
		bedrijfs- hoofden		gezinsle- den		vreemden		totaal		gezinsle- den		vreemden		totaal					
		m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v				
Landbouwers:																			
1 - 5 ha	17	16	1	1	1	-	-	17	2	3	2	-	-	3	2	1,00	0,18	3,03	
5 - 10 ha	121	127	4	32	29	3	-	162	33	11	21	2	-	13	21	1,34	0,11	5,22	
10 - 15 ha	67	71	2	23	14	9	-	103	16	2	5	2	-	4	5	1,54	0,06	7,55	
15 - 20 ha	27	33	-	10	5	11	-	54	5	1	3	-	-	1	3	2,00	0,04	8,31	
20 - 30 ha	38	42	1	14	14	29	-	85	15	2	6	6	-	8	6	2,24	0,21	9,76	
≥ 30 ha	32	34	3	13	9	56	-	103	12	4	2	5	-	9	2	3,22	0,28	11,53	
Landbouwbedrijven met																			
< 10 % tuinbouw en																			
< 60 % bouwland	22	24	-	3	5	4	-	31	5	2	5	1	-	3	5	1,41	0,14	6,65	
60 - 70 % bouwland	75	78	3	22	18	13	-	113	21	7	5	1	-	8	5	1,50	0,11	6,98	
70 - 80 % bouwland	115	119	3	42	37	31	-	192	40	8	13	6	-	14	13	1,67	0,12	7,86	
≥ 80 % bouwland	81	92	5	23	11	60	-	173	16	3	12	6	-	9	12	2,16	0,11	9,10	
Landbouwbedrijven met																			
≥ 10 % tuinbouw	9	10	-	3	1	-	-	13	1	3	4	1	-	4	4	1,44	0,44	4,37	
Alle landbouwers	302	323	11	93	72	108	-	524	83	23	39	15	-	38	39	1,73	0,13	7,90	
Zuiddorpe-Overslag	60	60	2	19	45	39	-	118	47	-	2	4	-	4	2	1,97	0,07	9,98	
Koewacht	110	119	5	40	13	28	-	187	18	7	20	4	-	11	20	1,70	0,10	6,98	
St. Jansteen-Hulst	86	94	3	16	11	37	-	147	14	15	12	4	-	19	12	1,71	0,22	7,69	
Clinge	46	50	1	18	3	4	-	72	4	1	5	3	-	4	5	1,57	0,09	7,39	
Tuinders	11	13	-	2	2	-	-	15	2	4	3	-	1	4	4	1,36	0,36	2,01	

Bron: C.B.S. 1960 en L.E.I.

	Aant. bedr.	Aantal arbeidskrachten op de teldatum														Gemiddeld aantal man- nelijke arbeidskrach- ten per bedrijf		Oppervlakte per manne- lijke ar- beidskracht								
		vast						tijdelijk																		
		bedrijfs- hoofden			gezinsleden			vreemden			totaal			bedr.- hoofden			gezins- leden			vreemden			totaal			
		m		v	m		v	m		v	m		v	m		v	m		v	m		v	m		v	
		m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v		m	v	m	v	m	v	m	v
Landbouwers:																										
1 - 5 ha	13	11	-	3	-	-	14	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1,08	0,15	2,99			
5 - 10 ha	94	97	4	13	25	1	111	30	5	-	1	-	-	-	-	-	-	5	1	1,18	0,05	6,08				
10 - 15 ha	65	73	5	12	25	1	86	30	-	-	1	3	-	-	-	-	-	3	1	1,32	0,05	8,88				
15 - 20 ha	31	34	-	11	21	4	49	21	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	2	1,58	0,03	10,57				
20 - 30 ha	41	46	4	8	12	19	73	16	-	1	1	2	-	-	-	-	-	3	1	1,78	0,07	12,85				
≥ 30 ha	28	31	3	8	11	28	67	14	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	2,39	0,07	17,02				
Landbouwbedrijven met																										
< 10 % tuinbouw en																										
< 60 % bouwland	34	34	1	2	8	2	38	9	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	2	1,12	0,06	8,92				
60 - 70 % bouwland	65	69	3	8	30	6	83	33	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1,28	0,01	9,38				
70 - 80 % bouwland	90	100	9	19	36	12	132	46	2	1	1	3	-	-	-	-	-	6	1	1,47	0,06	9,61				
≥ 80 % bouwland	72	76	3	15	16	31	122	19	3	-	1	4	-	-	-	-	-	7	1	1,69	0,10	12,33				
Landbouwbedrijven met																										
≥ 10 % tuinbouw	11	13	-	11	4	2	26	4	7	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	2,36	-	6,25				
Alle landbouwers	272	292	16	55	94	53	400	111	7	1	5	8	1	16	6	1,47	0,06	10,15								
Zuiddorpe-Overstag	57	62	-	5	24	20	87	24	1	-	1	2	1	3	2	1,53	0,05	12,75								
Koewacht	99	111	6	26	32	9	146	38	1	-	4	2	-	3	4	1,47	0,03	8,87								
St. Jansteen-Hulst	74	74	5	17	23	20	111	29	4	1	-	2	-	7	-	1,50	0,09	10,26								
Clinge	42	45	5	7	15	4	56	20	1	-	-	2	-	3	-	1,33	0,07	9,22								
Tuinders	16	16	-	7	2	4	27	2	-	-	3	-	-	-	3	1,69	-	2,88								

Bron: C.B.S. 1964, L.E.I.

Geboorte jaar	Aantal landarbeiders					
	in het gebied wonend en werkend		in het gebied wonend buiten het gebied werkend		buiten het gebied wonend en in het gebied werkend	
	vast	los	vast	los	vast	los
vóór 1900	-	4	1	-	-	-
1900 - 1904	7	17	2	3	-	-
1905 - 1909	13	15	2	3	1	-
1910 - 1914	9	11	5	3	1	2
1915 - 1919	6	12	2	2	-	1
1920 - 1924	1	4	-	2	-	1
1925 - 1929	2	9	-	3	-	-
1930 - 1934	4	10	-	-	-	3
1935 - 1939	6	8	2	3	-	-
1940 - 1944	2	15	2	2	1	3
na 1945	-	4	2	-	-	1
Alle landarbeiders	50	109	18	21	3	11

Bron: B.P.L. 1964

Geboorte jaar	Aantal arbeiders op loonwerkbedrijven							
	in het gebied wonend en werkend		in het gebied wonend en buiten het gebied wer- kend		buiten het gebied wonend in het gebied werkend			
	vast	los	vast	los	vast	los	vast	los
vóór 1900	-	-	-	-	-	-	-	1
1900 - 1904	1	1	-	-	-	-	-	-
1905 - 1909	-	-	-	-	-	-	-	-
1910 - 1914	2	-	-	-	-	-	-	-
1915 - 1919	-	-	-	-	-	-	-	-
1920 - 1924	-	-	-	-	-	-	-	-
1925 - 1929	1	-	1	-	-	-	-	-
1930 - 1934	4	2	-	-	-	-	-	-
1935 - 1939	2	1	-	1	-	-	-	-
1940 - 1944	6	4	-	-	-	-	-	1
na 1945	1	4	-	-	-	-	-	2
Alle loonwerkers	17	12	1	1	-	-	-	4

Bron: B.P.L. 1964.

DE LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

	Aantal bedrijfshoofden							Gemid- delde leeftijd
	totaal	in de leeftijdsklasse						
		< 35 jaar	35-44 jaar	45-49 jaar	50-54 jaar	55-64 jaar	≥ 65 jaar	
Landbouwers:								
1 - 5 ha	13	-	-	2	-	3	8	63
5 - 10 ha	94	6	8	7	18	33	22	56
10 - 15 ha	65	8	15	10	7	18	7	50
15 - 20 ha	31	4	8	8	3	5	3	48
20 - 30 ha	41	6	10	5	5	11	4	49
≥ 30 ha	28	3	10	1	6	5	3	48
Alle landbouwers	272	27	51	33	39	75	47	52
Zuiddorpe-Overslag	57	7	12	6	7	17	8	51
Koewacht	99	9	14	17	19	23	17	52
St. Jansteen-Hulst	74	5	15	8	9	24	13	53
Clinge	42	6	10	2	4	11	9	51
Overige geregistreerden: tuinders	16	4	2	1	3	4	2	48
In groep C, < 1 ha	29	3	5	-	3	14	4	54
≥ 1 ha	120	9	27	13	14	43	14	52
totaal	149	12	32	13	17	57	18	52
In groep D, < 1 ha	8	-	-	1	-	-	7	70
≥ 1 ha	33	-	-	1	1	4	27	68
totaal	41	-	-	2	1	4	34	69
Met speciale bedrijven	15	2	1	3	2	7	-	50
Alle geregistreerden	493	45	86	52	62	147	101	53

Bron: C.B.S. 1964.

	Totaal- aantal bedr.- hoofden	Bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder					Aantal bedrijfshoofden met plan- nen om in de toekomst het be- drijf te beëindigen		
		totaal	met op- volger(s)	zonder opvol- ger(s)		opvol- ging on- bekend i.v.m. leeftijd kinderen			
				aantal	opvol- vakte in ha				
							totaal	< 50 jr.	>50 jr.
Landbouwers:									
1 - 5 ha	13	11	1	10	-	36	8	-	27
5 - 10 ha	94	73	27	41	5	295	21	1	153
10 - 15 ha	65	32	14	14	4	169	5	1	61
15 - 20 ha	31	11	5	5	1	86	1	-	18
20 - 30 ha	41	20	9	9	2	202	1	1	22
≥ 30 ha	28	14	9	3	2	112	-	-	-
Alle landbouwers	272	161	65	82	14	900	36	2	281
Zuiddorpe-Overstag	57	32	12	19	1	241	7	1	69
Koewacht	99	59	25	28	6	257	16	-	122
St.Jansteen-Hulst	74	46	20	20	6	251	7	-	52
Clinge	42	24	8	15	1	151	6	1	38
Overige geregistreerden:									
tuinders	16	9	5	3	1	7	1	-	2
In groep C, < 1 ha	29	21	7	14	-	4	2	-	1
≥ 1 ha	120	71	24	42	5	139	7	2	19
totaal	149	92	31	56	5	143	9	2	20
In groep D, < 1 ha	8	7	2	5	-	2	2	-	2
≥ 1 ha	33	32	12	20	-	46	11	-	25
totaal	41	39	14	25	-	48	13	-	27
Met speciale bedrijven	15	9	3	5	1	10	-	-	-
Alle geregistreerden	493	310	118	171	21	1108	59	4	330

Bron: enquête 1964.

In de reeks Verslagen van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied reeds verschenen of verschijnen binnenkort:

- Verslag No. 2 Reutum-Ageleresch Sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in Twenthe, november 1962.
- Verslag No. 7 Veghel-Erp. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied, december 1962.
- Verslag No. 11 Delt-Oude Weer. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in het Groninger Hogeland, februari 1963.
- Verslag No. 17 Heiligenbergerbeek. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het Utrechtse zandgebied, april 1963.
- Verslag No. 18 De Haagse Beenden. Sociaal-economisch onderzoek in een ruilverkavelingsgebied in de Baronie van Breda, mei 1963.
- Verslag No. 19 Ursem. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in Westfriesland, mei 1963.
- Verslag No. 20 Noord-Beveland. Sociaal-economische schets van het voormalige eiland, mei 1963.
- Verslag No. 24 Het Geestmerambacht. Een onderzoek naar enkele sociaal-economische vraagstukken verband houdende met de voorbereiding van de ruilverkaveling, juni 1963.
- Verslag No. 36 Dantumadeel. Aanvullende sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in de Friese Wouden, oktober 1963.
- Verslag No. 39 Hattem-Wezep. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied op de Noordelijke Vcluwe, oktober 1963.
- Verslag No. 45 Beneden-Donge. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied tussen Dongen en 's-Gravenmoer, oktober 1963.
- Verslag No. 46 Kamperveen-Zalk. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten zuiden van de stad Kampen, oktober 1963.
- Verslag No. 51 Sneeker-Oudvaart. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsblok in het Friese weidegebied, november 1963.
- Verslag No. 52. Wanroij. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied, november 1963.
- Verslag No. 53 Uden. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied, november 1963.
- Verslag No. 60 Slangenborg. Sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in het Groninger landschap Westervolde, januari 1964.
- Verslag No. 63 Mierlo. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied tussen Eindhoven en Helmond, februari 1964.
- Verslag No. 70 Sleenerstroom. Een sociaal- en bedrijfseconomisch onderzoek in het ruilverkavelingsgebied ten westen van Emmen, april 1964.

- Verslag No. 74 Vries. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in het noorden van Drenthe, april 1964.
- Verslag No. 78 Rijsbergen. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten zuiden van Breda, mei 1964.
- Verslag No. 86 Genemuiden. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsblok aan het Zwarte Water, juni 1964.
- Verslag No. 91. Bergen. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsblok in Noord-Limburg, juli 1964.
- Verslag No. 101 Zuiddorpe-Clinge. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in de grensstreek van oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen, september 1964.
- Verslag No. 102 Oukoop-Kortrijk. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsblok in het Utrechtse weidegebied, september 1964.
- Verslag No. 103 Budel-Strijper Aa. Sociaal-economische schets van twee ruilverkavelingsgebieden in de Brabantse Kempen, oktober 1964.